PHEGEA

driemaandelijks tijdschrift van de

VLAAMSE VERENIGING VOOR ENTOMOLOGIE

Afgiftekantoor 2170 Merksem 1 ISSN 0771-5277
Periode: januari – februari – maart 2017 Erkenningsnr. P209674

Redactie: Dr. J.–P. Borie (Compiègne, France), S. Cuvelier (Ieper), Dr. L. De Bruyn (Antwerpen), W. O. De Prins (Leefdaal), T. C. Garrevoet (Antwerpen), B. Goater (Chandlers Ford, England), Dr. A. Legrain (Hermalle-sous-Argenteau), Dr. K. Martens (Brussel), T. Sierens (Gent).
Redactie-adres: W. O. De Prins, Dorpstraat 401B, B-3061 Leefdaal (Belgium).
willy.deprins@gmail.com. www.phegea.org

Jaargang 45, nummer 1
1 maart 2017

Synanthedon mesiaeformis (Herrich-Schäffer, 1846) – zie pagina 6

De Prins W.: *Porrittia galactodactyla* (Lepidoptera: Pterophoridae) wel degelijk een Belgische soort 2

Goossens R.: Remarkable observations of *Synanthedon mesiaeformis* (Lepidoptera, Sesiidae) in mid- and southern France 6

Coutsis J. G. & Ghavalas N.: Breaking a myth concerning the female of *Gonepteryx cleopatra fiorii* from the Greek island of Ródhos, and an answer about the integrity of the single known record of a male *Plebejides pylaon* species-group specimen from Mt. Taíyetos, Pelopónnisos, Greece (Lepidoptera: Pieridae; Lycaenidae) 10

Troukens W., Drumont A., Raemdonck H., Dekuijper C. & Dahan L.: Nieuwe en interessante vondsten van boktorren (Coleoptera: Cerambycidae) in de omgeving van Brussel 13

Peeters I.: Field report and description of a new individual form of *Carabus* (*Chrysocarabus*) *auronitens* ssp *auronitens* (Coleoptera: Carabidae) 19

Sierens T.: Rechtzetting: Gevlamde vlinder (*Endromis versicolora*) (Lepidoptera: Endromidae) toch niet op Oost-Vlaamse soortenlijst 22

Galanos C. J.: First record of *Danaus chrysippus* from the Island of Sími (Symi), SE Aegean, Greece (Lepidoptera: Nymphalidae, Danainae) 23

Boekbespreking 5

PHEGEA

Porrittia galactodactyla (Lepidoptera: Pterophoridae) wel degelijk een Belgische soort

Willy De Prins

Samenvatting. De eerste vermelding van *Porrittia galactodactyla* (Denis & Schiffermüller, 1775) door de Sélys-Longchamps (1844) bleek om een foutieve identificatie te gaan, maar tijdens recente beheerswerken in het KBIN werden vijf exemplaren van deze soort aangetroffen die gekweekt werden uit rupsen op *Arctium lappa*, de eerste gevonden op 18.v.1907 in het Bois de Blaugies te Dour en de andere op 17.v.1941 gevonden in het Bois de Colfontaine te Colfontaine, allebei ten zuidwesten van Mons (Henegouwen), beide leg. A. Dufrane. Deze soort mag dus nu met zekerheid aan de Belgische lijst worden toegevoegd.

Abstract. The first record of *Porrittia galactodactyla* (Denis & Schiffermüller, 1775) by De Sélys-Longchamps (1844) turned out to be a misidentification. However, during recent curatorial work in the Royal Belgian Institute of Natural Sciences, five specimens of this species were found which were bred from *Arctium lappa*. The caterpillar of the first specimen was found on 18.v.1907 in the Bois de Blaugies at Dour and the other ones on 17.v.1941 in the Bois de Colfontaine at Colfontaine, both SW of Mons (Hainaut), and both leg. A. Dufrane. The species can now be added to the Belgian list with certainty.

Résumé.La première mention de *Porrittia galactodactyla* (Denis & Schiffermüller, 1775) par De Sélys-Longchamps (1844) s'avère être une identification erronée. Pendant des travaux de réarrangement les microlépidoptères de la collection de l'Institut Royal des Sciences naturelles de Belgique, cinq exemplaires de cette espèce ont été découvertes, qui avaient été élevés sir *Arctium lappa*, la première chenille le 18.v.1907 dans le Bois de Blaugies à Dour, et les autres le 17.v.1941 dans le Bois de Colfontaine à Colfontaine, tous les deux situés au sud-ouest de Mons (Hainaut) et *leg.* A. Dufrane. Cette espèce peut donc être ajoutéeavec certitude à la faune de Belgique.

Key words. *Porrittia galactodactyla* – Belgium – Faunistics.

De Prins W.: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Vautierstraat 29, 1000 Brussel. willy.deprins@gmail.com

Historiek

Porrittia galactodactyla (Denis & Schiffermüller, 1775), Duinvedermot, werd voor het eerst in een Belgische lijst opgenomen, als "*Pterophorus galactodactylus* ? Curtis" door De Sélys-Longchamps (1844: 25), evenwel zonder enige vindplaats of andere bijzonderheid (Fig. 1). Bovendien werd de melding gevolgd door een vraagteken en werd de soort met de verkeerde auteur Curtis verbonden. Verwijzend naar die eerste melding, schrapte De Fré (1858: 46) deze soort echter voor de Belgische fauna, op aanwijzing van De Sélys-Longchamps zelf, en met als reden dat er geen enkel aantoonbaar bewijs is voor de aanwezigheid ervan in België. De Fré (1858: 46) spelde de soort "*Golactodactylus* Curt.". Baron De Crombrugghe de Picquendaele nam het gegeven van De Sélys-Longchamps dan ook niet over in zijn catalogus uit 1906 (De Crombrugghe 1906).

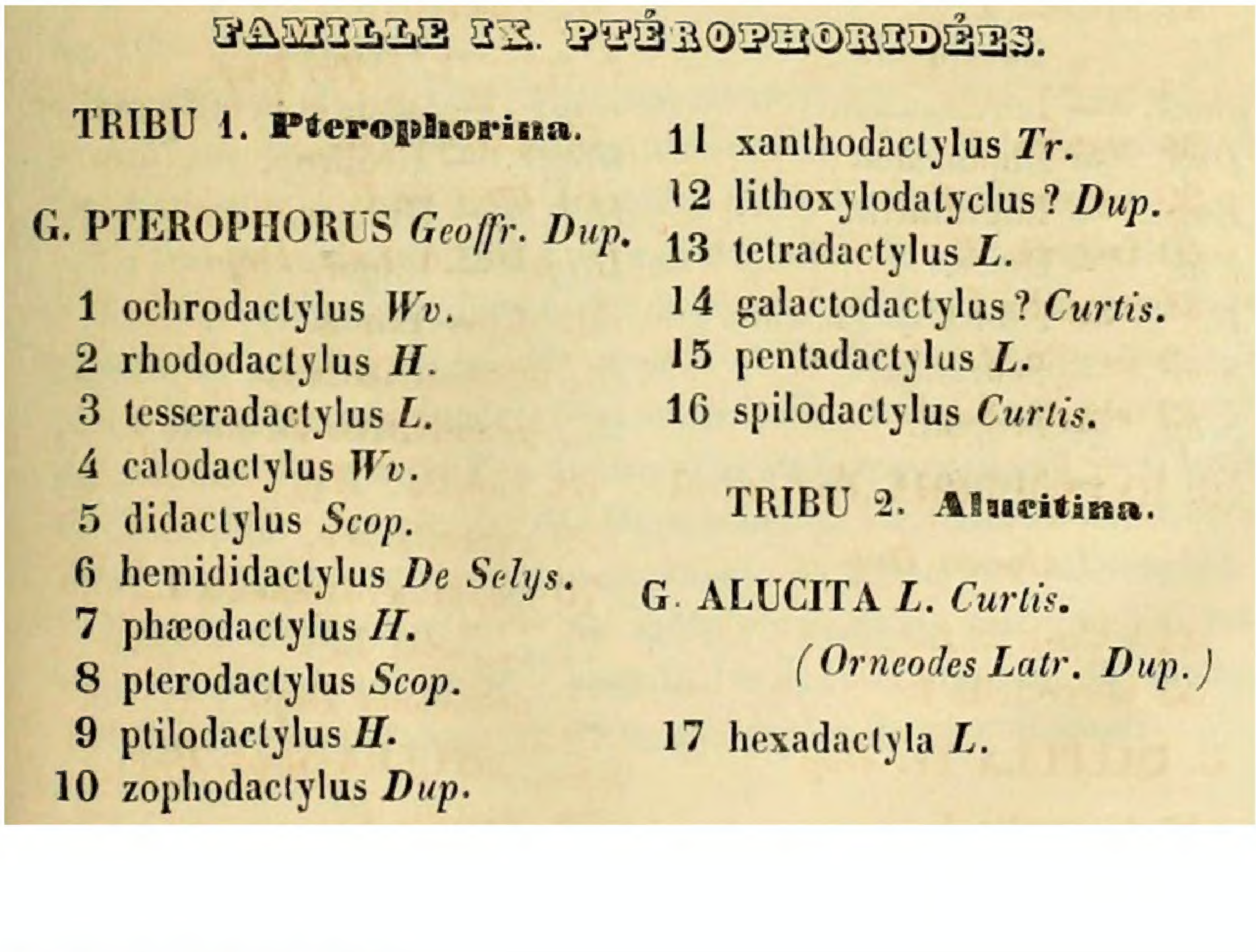
FAMILLE IX. PTÉROPHORIDÉES.

TRIBU 1. **Pterophorina.**

G. PTEROPHORUS *Geoffr. Dup.*

1 ochrodactylus *Wv.*
2 rhododactylus *H.*
3 tesseradactylus *L.*
4 calodactylus *Wv.*
5 didactylus *Scop.*
6 hemididactylus *De Selys.*
7 phæodactylus *H.*
8 pterodactylus *Scop.*
9 ptilodactylus *H.*
10 zophodactylus *Dup.*
11 xanthodactylus *Tr.*
12 lithoxylodatyclus ? *Dup.*
13 tetradactylus *L.*
14 galactodactylus ? *Curtis.*
15 pentadactylus *L.*
16 spilodactylus *Curtis.*

TRIBU 2. **Alucitina.**

G. ALUCITA *L. Curtis.*

(*Orneodes Latr. Dup.*)

17 hexadactyla *L.*

Fig. 1. Extract van pagina 25 uit de "Énumération des insectes Lépidoptères de la Belgique" door De Selys-Longchamps (1844) © Biodiversity Heritage Library.

Voor zover ik weet is de soort nadien nooit meer in de Belgische entomologische literatuur opgedoken tot aan de naamlijst door De Prins (1983: 25), waar ze vermeld wordt als "*Pterophorus galactodactylus* (Denis & Schiffermüller, 1775) (2863)" zonder enig verder commentaar. Het nummer 2863 verwijst naar de lijst opgesteld door Leraut (1980). In de lijst van 1998 (De Prins 1998: 109) werd de soort echter weer van de Belgische lijst afgevoerd omdat de eerste vermelding op een foutieve identificatie berustte en er geen exemplaren bekend waren in de onderzochte collecties.

Tijdens recente beheerswerken in de collecties van het KBIN echter werden vijf exemplaren van *Porrittia galactodactyla* aangetroffen waarvan het zeker is dat ze uit een Belgische populatie stammen (fig. 2), twee ex. in coll. Dufrane, en 3 ex. in een doos supplementen. Al deze exemplaren werden nl. gekweekt en enkele rupsen werden eveneens geprepareerd (fig. 3). Dit gegeven werd reeds door Lhomme (1935–1946: 184) gepubliceerd, maar steeds over het hoofd gezien. Lhomme schrijft: "Belgique : Bois de Blangies [sic, recte Blaugies], très localisé (A. Dufrane)".

De rups van het eerste exemplaar uit coll. Dufrane werd op 18.v.1907 in het Bois de Blaugies, te Blaugies, een deelgemeente van Dour (HA), verzameld op "bardane" (*Arctium lappa*) door A. Dufrane. De rups verpopte te Frameries, waar A. Dufrane woonde, op 04.vi.1907 en ontpopte op 26.vi.1907, na 22 dagen poptijd. De rups van het tweede exemplaar werd op 17.v.1941 aan het paviljoen in het Bois de Colfontaine te Colfontaine (HA) verzameld, eveneens op *Arctium lappa* en eveneens door A. Dufrane. De rups verpopte te Mons op 09.vi.1941 en de vlinder ontpopte reeds op 19.vi.1941 na slechts 10 dagen poptijd. Beide exemplaren zijn mannetjes (fig. 2–3). In dezelfde verzameling zijn ook 3 geprepareerde rupsen aanwezig (fig. 4). De drie overige exemplaren zijn eveneens verzameld door A. Dufrane, een ♂ als rups (op *Arctium lappa*) op 17.v.1941 in het Bois de Colfontaine (HA), verpopt op 04.vi.1941 en uitgekomen op 18.vi.1941; 2♀ ex larva op *A. lappa* in juni 1907 te Frameries (waarschijnlijk is dit de plaats waar de exemplaren werden uitgekweekt en niet de vindplaats: Bois de Baugies). In de verzameling De Fré zit nog een mannetje zonder vindplaatsaanduiding, enkel een etiketje met "juin [18]60" en het valt te betwijfelen of dit een Belgisch exemplaar is. Alle vermelde exemplaren en de rupsen bevinden zich nu in de algemene verzameling van het KBIN.

Fig. 2–3. *Porrittia galactodactyla* (Denis & Schiffermüller, 1775) ♂, onderaan de etiketten.

2.– Rups verzameld op *Arctium lappa*, Bois de Blaugies, Dour (HA), 18.v.1907, e.l. 26.vi.1907, leg. A. Dufrane.

3.– Rups verzameld op *Arctium lappa,* Bois de Colfontaine, Colfontaine (HA), 17.v.1941, e.l. 19.vi.1941, leg. A. Dufrane.

Maatstreep 5 mm.

Verspreiding

Porrittia galactodactyla is een Palaearctische soort, vermeld uit Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Hongarije, Italië, Letland, Malta, Nederland, Oostenrijk, Polen, Rusland, Slowakije, Tsjechië en Zweden (Gielis 2003: 96). De soort was echter ook al uit Roemenië vermeld (Hannemann 1977: 111). Gielis (2013) heeft dit land toegevoegd aan de verspreidingsgegevens. België moet dus ook aan het lijstje landen toegevoegd worden en eigenlijk reeds vanaf de publicatie door Lhomme (1935–1946: 184).

In Nederland werd *P. galactodactyla* reeds in 1899 ontdekt door Snellen (1899: 49, 1904: 267) die de rupsen op *Arctium lappa* vond bij Den Haag. Deze zeer zeldzame soort komt tot nu toe enkel voor op enkele plaatsen in de Hollandse duinen in de provincies Noord- en Zuid-Holland. Zij wordt er vooral als rups gevonden (Kuchlein: 293).

In Duitsland blijkt de soort zeer sterk achteruit te zijn gegaan. Vroeger was ze bekend uit 9 Bundesländer, maar na 1981 is ze enkel nog waargenomen in Baden-Wurttemberg. In vier Bundesländer is ze reeds sinds 1900 nooit meer waargenomen (Gaedicke & Heinicke 1999: 111, Haslberger & Segerer 2016: 82).

Lhomme (1935–1946: 184) schrijft voor Frankrijk: "Septentrionale" en vermeldt de soort van slechts twee departementen: Aisne (zonder nauwkeurige vindplaats) en Nord: Douai, Bois de Clairmarais.

Biologie

De rups leeft op de onderkant van de bladeren van *Arctium lappa* L. (gewone klis, Asteraceae) waarin ze kleine, meestal ovale gaatjes vreet of venstervraat

veroorzaakt, het meest nog bij de hoofdnerf. De gaten zijn ca. 1 cm lang en bij voorkeur worden jonge bladeren aangevreten. Overdag rust de rups op de onderkant van het blad in de groef naast een van de hoofdnerven. Soms leven verscheidene rupsen samen op één plant en dan is de vraatschade goed te zien. De rups overwintert in een vroeg stadium tot in mei en zelfs tot begin juni en verpopt dan op de onderkant van het blad (Lhomme 1935–1946: 184, Ford 1949: 37, Hannemann 1977: 112, Emmet 1988: 238). Gielis (2003: 96) vermeldt ook *Arctium tomentosum* Mill. (donzige klis) en *A. nemorosum* Lej. (bosklis) als voedselplant voor de rups. Deze drie soorten *Arctium* komen alle in België voor (De Langhe *et al*. 1983: 615).

Het imago vliegt van einde juni tot ver in juli. De vlinders zijn actief tijdens de schemering en ’s nachts. Overdag kunnen ze soms rustend op de bovenkant van de bladeren aangetroffen worden (Emmet 1988: 238).

Fig. 4. *Porrittia galactodactyla* (Denis & Schiffermüller, 1775), rupsen in verschillende ontwikkelingsstadia. Bois de Colfontaine, Colfontaine (HA), v.1941, leg. A. Dufrane.

Maatstreep 5 mm.

Bibliografie

De Crombrugghe de Picquendaele 1906. Catalogue raisonné des Microlépidoptères de Belgique. — *Mémoires de la Société entomologique de Belgique* **13**: 1–172.

De Fré Ch. 1858. Catalogue des Microlépidoptères de la Belgique. — *Annales de la Société entomologique belge* **2**: 45–162. [http://biodiversitylibrary.org/page/12851019].

De Langhe J. E., Delvosalle L., Duvigneaud J., Lambinon J. & Vanden Berghen C. 1983. *Flora van België, het Groothertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden* (*Pteridofyten en Spermatofyten*). — Patrimonium van de Nationale Plantentuin, Meise, 970 pp.

De Prins W. 1983. Systematische naamlijst van de Belgische Lepidoptera. — *Entomobrochure* 4: 1–57.

De Prins W. 1998. Catalogue of the Lepidoptera of Belgium. — *Studiedocumenten van het K.B.I.N.* **92**: 1–236.

De Sélys-Longchamps E. 1844. Énumération des insectes Lépidoptères de la Belgique. — *Mémoires de la Société royale des Sciences de Liége* **2**: 1–35. [http://biodiversitylibrary.org/page/16249589].

Emmet A. M. 1988. *A field guide to the smaller British Lepidoptera. Second edition revised and enlarged*. — The British Entomological & Natural History Society, London, 288 pp.

Ford L. T. 1949. *A guide to the smaller British Lepidoptera*. — The South London Entomological and Natural History Society, London, 230 pp.

Gaedike R. & Heinicke W. 1999. Fauna Germanica Band 3. Verzeichnis der Schmettermlinge Deutschlands. — *Entomologische Nachrichten und Berichte, Beiheft* **5**: 1–216.

Gielis C. 2003. Pterophoroidea & Alucitoidea (Lepidoptera). – In: van der Wolf H. G. (Ed.), *World Catalogue of Insects* **4**: 1–198.

Gielis C. 2013. Pterophoridae. – In: Karsholt O. & van Nieukerken E. J. (Eds), *Fauna Europaea, Moths*, version 2.6.2.. — www.fauna-eu.org [bezocht op 30 oktober 2016].

 ISSN 0771-5277

Hannemann H.-J. 1977. Kleinschmetterlinge oder Microlepidoptera III. Federmotten (Pterophoridae), Gespinstmotten (Yponomeutidae), Echte Motten (Tineidae). – *Die Tierwelt Deutschlands* **63**, VEB Gustav Fischer Verlag, Jena, 275 pp + 17 zwartwit-platen.

Haslberger A. & Segerer A. H. 2016. Systematische, revidierte und kommentierte Checkliste der Schmetterlinge Bayerns (Insecta: Lepidoptera). — *Mitteilungen der Münchner Entomologische Gesellschaft* **106**, Supplement: 1–336.

Kuchlein J. H. 1993. *De kleine vlinders. Handboek voor de faunistiek van de Nederlandse microlepidoptera*. — Pudoc, Wageningen, 715 pp.

Leraut P. 1980. *Liste systématique et synonymique des Lépidoptères de France, Belgique et Corse*. — Supplément à *Alexanor* et au *Bulletin de la Société entomologique de France*, pp. 1–334.

Lhomme L. 1935–1946. *Catalogue des Lepidoptêres* [sic] *de France et de Belgique. Volume II.* — Leon Lhomme, Le Carriol, par Douelle (Lot), 1253 pp.

Snellen P. C. T. 1899. [Zonder titel]. — *Tijdschrift voor Entomologie* **42**: 49–50. [http://biodiversitylibrary.org/page/10852157].

Snellen P. C. T. 1904. Aanteekeningen over Nederlandsche Lepidoptera (vervolg). — *Tijdschrift voor Entomologie* **46**: 226–268. [http://biodiversitylibrary.org/page/10876711].

Boekbespreking

Bozano G. C., Coutsis J. G., Heřman P., Allegruci G., Cesaroni D. & Sbordoni V.: *Guide to the Butterflies of the Palearctic Region, Pieridae Part III, Subfamily Coliadinae, Tribes Rhodocerini, Euremini, Coliadini, genus Catopsilia, Subfamily Dismorphiinae*.
21 × 29,5 cm, 70 p., talrijke afbeeldingen in kleur en zwart-wit, Omnes Artes s.a.s., Via Castel Morrone, 19, I-20129 Milano, Italy, giancristoforo.bozano@fastwebnet.it, paperback, 32,- EUR, (ISBN 978-88-87989-20-5).

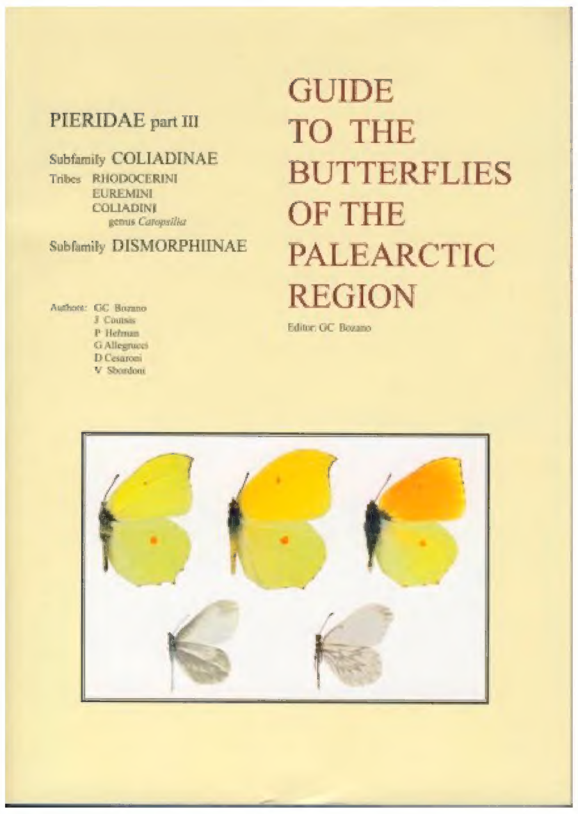

In dit meest recente deel uit de reeks *Guide to the Butterflies of the Palearctic Region* worden enkele zeer kleurrijke vlindersoorten besproken, waaronder de voor iedereen bekende citroenvlinder en zijn verwanten uit meer zuidelijke gebieden. Verder komt in dit deel ook het genus *Leptidea* aan bod waar in recente publicaties nogal wat aandacht is besteed omwille van de taxonomische problemen in dit genus. In Europa komen uit dit genus vijf soorten voor: *Leptidea sinapis* (Linnaeus, 1758), *L. reali* Reissinger, 1990, *L. juvernica* Williams, 1946, *L. morsei* (Fenton, 1882) en *L. duponcheli* (Staudinger, 1871). Daarnaast leven er nog eens vijf soorten in het centrale en oostelijke Palaearctisch gebied. In België komt de eerder algemene *Leptidea sinapis* voor, in Vlaanderen hoofdzakelijk als werver, en in het zuiden van het land (Namen en Luxemburg) werd in 1996 ook de aanwezigheid van *L. juvernica* vastgesteld, toen foutief gedetermineerd als *L. reali*.

Het boek vat aan met de gebruikelijk inleiding tot de hele reeks waarin o.a. de gebruikte afkortingen worden opgelijst, en een overzicht over de familie Pieridae. Al snel wordt overgegaan tot de subfamilie Coliadinae, waarvan de diagnostische kenmerken worden opgelijst, alsook de systematische indeling in tribi. De meeste soorten uit deze subfamilie komen voor in gematigde streken.

Bijna de helft van het boek wordt ingenomen door de bespreking van de veertien soorten uit het genus *Gonepteryx* die in het Palaearctisch gebied voorkomen. Dit deel is bijzonder rijkelijk geïllustreerd met kleurenfoto's van imago's, van *G. rhamni* staan niet minder dan 16 foto's afgebeeld, telkens een "halve" vlinder waarbij ook telkens de boven- en onderzijde wordt afgebeeld. Naast deze kleurenfoto's zijn er ook enkele foto's in zwartiwit genomen onder UV-licht. Hierdoor komt een patroon te voorschijn dat met het menselijk oog niet zichtbaar is, dikwijls is dit een verticale streep op de bovenvleugels, maar ook de voor ons oog eenkleurige vleugels blijken lichtere en donkere gebieden te vertonen onder UV-licht.

Van het genus *Eurema* komen slechts twee soorten in het Palaearctisch gebied voor: *Eurema hecabe* (Linnaeus, 1758) en *E. laeta* (Janson, 1878). Dit genus heeft talrijke vertegenwoordigers in de tropen. Het genus *Catopsilia* dringt met slechts één soort, *Catopsilia florella* (Fabricius, 1775), in het Palaearctisch gebied door, nl. op de Kanarische Eilanden, en zeer sporadisch ook in Zuid-Marokko, Zuid-Algerije en het Nabije Oosten. De vijf overige soorten uit dit genus komen vooral voor in de tropische en subtropische gebieden van Afrika, Azië en Australië.

De subfamilie Dismorphiinae bevat twee tribi: het soortenrijke tribus Dismorphiini dat uitsluitend in het Neotropische gebied (Zuid-Amerika) voorkomt en het tribus Leptideini dat uitsluitend in het Palaearctisch gebied voorkomt. Het is nog onduidelijk hoe twee zo nauw verwante groepen zo'n sterk uit elkaar liggende verspreiding hebben. Het genus *Leptidea* komt met tien soorten uitsluitend in het Palaearctisch gebied voor.

Het boek is zeer keurig uitgegeven en rijkelijk voorzien van illustraties. Naast de reeds aangehaalde kleurenfoto's, is elke soort voorzien van een verspreidingskaartje, behalve *L. juvernica* bij gebrek aan voldoende geverifieerde gegevens, en tekeningen of foto's van de mannelijke genitalia. Vele tekeningen, vooral bij het genus *Gonepteryx*, zijn afkomstig van John Coutsis. Belangrijk is ook telkens de lijst van synoniemen met referentie naar de oorspronkelijke beschrijving. Het boek sluit af met een literatuurlijst. Een warm aanbevolen publicatie voor vlinderliefhebbers.

Willy De Prins

Remarkable observations of *Synanthedon mesiaeformis* (Lepidoptera, Sesiidae) in mid- and southern France

Rudi Goossens

Abstract. The clearwing species *Synanthedon mesiaeformis* (Herrich-Schäffer, 1846) shows a disjunct distribution pattern in the northern, central and eastern part of Europe, in the south of France and the northeast of Spain (Laštůvka & Laštůvka 2008). In July 2016 the author found quite rich populations of this species in two places in France, situated far north and west from the currently known range, namely Châteauneuf-la-Fôret (Haute-Vienne) and Montbernard (Haute-Garonne).

Samenvatting. De wespvlindersoort *Synanthedon mesiaeformis* (Herrich-Schäffer, 1846) wordt verspreid waargenomen in het noordelijke, centrale en oostelijke deel van Europa en ook in het zuiden van Frankrijk en het noordoosten van Spanje (Laštůvka & Laštůvka 2008). In juli 2016 werden door de auteur vrij grote populaties van deze soort in Frankrijk aangetroffen op twee plaatsen ver ten noorden en ten westen van het tot nog toe gekende verspreidingsgebied, namelijk Châteauneuf-la-Fôret (Haute-Vienne) en Montbernard (Haute-Garonne).

Résumé. L'espèce de Sesiidae *Synanthedon mesiaeformis* (Herrich-Schäffer, 1846) est dans la partie nord, centrale et orientale de l'Europe ainsi que dans le sud de la France et la partie nord-est de l'Espagne (Laštůvka & Laštůvka 2008). Au mois de juillet 2016 l'auteur a trouvé des populations assez importantes de l'espèce à deux places bien loin vers le nord et l'ouest de l'aire connue à ce moment, à savoir Châteauneuf-la-Fôret (Haute-Vienne) et Montbernard (Haute-Garonne).

Key words: *Synanthedon* – *mesiaeformis* – breeding tree – France – common alder – *Alnus glutinosa*.

Goossens R.: Broekkantstraat 298a, 9200 Baasrode, Belgium. spirit2@telenet.be

Introduction

Synanthedon mesiaeformis (Herrich-Schäffer, 1846) is a quite large clearwing species (wingspan 19–31 mm). Typical characteristics are the yellow rings on the 2nd and 4th segment, of which the last one is clearly broader, and the yellow tips of the antennae. The larva of *S. mesiaeformis* lives 2 years underneath the bark of common alder (*Alnus glutinosa* L.), especially in old, solitary trees. Besides the scattered occurrence of *S. mesiaeformis* in the northern, central and eastern part of Europe, the species also occurs in southern France (departments Hérault, Gard and Pyrénées-Orientales) and the northeast part of Spain (province Catalonia) (Laštůvka & Laštůvka 2008).

Observations in France

Until now the species was found in France at Vénéroux and Villemagne-l'Argentière (dep. Hérault), Anduze (dep. Gard) and near Perpignan (dep. Pyrénées-Orientales) (Laštůvka & Laštůvka 2008). In July 2016 the author found the species in Châteauneuf-la-Fôret (Haute-Vienne) and Montbernard (Haute-Garonne), situated respectively far north and west of the currently known range. In both new places numerous exit holes were found in an old tree (breeding tree) and in the close neighbourhood several males were captured with pheromones. They appeared to be attracted by the pheromone FLA, developed for *Synanthedon flaviventris* (Staudinger, 1883) (compounds E2, Z13-18: Ac; Z3, Z13-18: Ac; 500 µg + 500 µg).

Map 1. Range of *S. mesiaeformis* (Herrich-Schäffer, 1846) in Europe (Laštůvka & Laštůvka 2008) complemented with data from Poland (Bąkowski 2013) and both new French localities (indicated by arrows).

 ISSN 0771-5277

Map 2. Localities of *S. mesiaeformis* in France. Châteauneuf-la-Fôret is, as the crow flies, about 260 km NW from Anduze, the northernmost known locality for this species. Montbernard, on the other hand, is about 180 km W of Perpignan which was the westernmost known locality.

Châteauneuf-la-Forêt, 4th of July 2016

The breeding tree (Figs 1, 2 and 3) in Châteauneuf-la-Fôret is an old, solitary *Alnus glutinosa* (common alder). In the bark of the tree, dozens of exit holes were found (fig. 3) and, underneath the bark, one larva and seven pupae. The holes are scattered all over the tree. On a surface of 30 × 30 cm, 2 m high above the ground, the author counted 8 exit holes. But they appeared not to be distributed evenly: there were apparently more holes on the east- and south-side of the trunk. All pupae were positioned almost perpendicular to the surface of the bark. Around 5 PM two males were attracted with FLA in about 15 minutes.

Fig. 1. Breeding tree (© Rudi Goossens).

Fig. 2. Detail of the breeding tree shown in Fig. 1 (© Rudi Goossens).

Fig. 3. Exit holes of *S. mesiaeformis* (© Rudi Goossens).

Fig. 4. Larva of *S. mesiaeformis* in *Alnus glutinosa* (© Rudi Goossens).

Fig. 5. Pupa of *S. mesiaeformis* in *Alnus glutinosa* (© Rudi Goossens).

Fig. 6. Freshly emerged female of *S. mesiaeformis* (© Rudi Goossens).

Montbernard, 11th of July 2016

In a brook valley in Montbernard (Haute-Garonne), in a row of old alders (Fig. 8), the author found a tree with a few exit holes and another one with about 20 exit holes. In this place also several males were attracted (around 6 PM) with the previously mentioned pheromone composition (Fig. 7).

Fig. 7. Male specimens of *S. mesiaeformis* attracted by the pheromone FLA (© Rudi Goossens).

Fig. 8. Breeding tree at Montbernard (© Rudi Goossens).

Possible reasons for the present disjunct range

In the entomological literature, four possible reasons for the present disjunct range of *S. mesiaeformis* are given (Laštůvka & Laštůvka 2008):

The currently known range represents a residual of the former distribution over the warmer and moister postglacial period;

Landscape modifications and elimination of solitary alder trees as „weeds“ from the 18th up to the mid-20th century in large areas of Europe;

Species specific and partly unknown habitat preferences and specific population ethology;

An insufficient level of faunistic investigations in several parts of southern and eastern Europe

Material

Two females and a male from Châteauneuf-la-Fôret and three males from Montbernard are kept in the collection of Theo Garrevoet (Antwerp, Belgium).

Traces of the weaver beetle (*Lamia textor* (Linnaeus, 1758))

In the bark of the common alder traces of the weaver beetle (*Lamia textor,* Figs 9 to 11) can also be found. These can easily be confused with exit holes of *S. mesiaeformis* (Fig. 3).

Fig. 9. Exit holes of *Lamia textor* in *Alnus glutinosa* (© Rudi Goossens).

Fig. 10. Galleries under the bark of alder made by *Lamia textor* (© Rudi Goossens).

Fig. 11. Chrysalis and imago of the weaver beetle *Lamia textor* (© Rudi Goossens).

Acknowledgement

I'm very grateful to Theo Garrevoet for his support, for sharing his knowledge and for the linguistic revision of the text.

References

Bąkowski M. 2013. *The Sesiidae* (*Lepidoptera*) *of Poland* — Kontekst Publishing House, Poznan, 277 pp.

Laštůvka Z. & Laštůvka A. 2008. *Synanthedon mesiaeformis* (Herrich-Schäffer) new to the Czech Republic and to Spain (Lepidoptera: Sesiidae). — *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis* **56**(5): 141–146.

Breaking a myth concerning the female of *Gonepteryx cleopatra fiorii* from the Greek island of Ródhos and an answer about the integrity of the single known record of a male *Plebejides pylaon* species-group specimen from Mt. Taíyetos, Pelopónnisos, Greece (Lepidoptera: Pieridae; Lycaenidae)

John G. Coutsis & Nikos Ghavalas

Abstract. The hitherto considered monomorphic female of *Gonepteryx cleopatra fiorii* Turati & Fiori, 1930 from Ródhos Island, Greece is now shown to be at least dimorphic. The validity of the single known record of a male *Plebejides pylaon* (Fischer de Waldheim, 1832) species-group specimen from Mt. Taíyetos, Pelopónnisos, Greece is discussed and reaffirmed.

Samenvatting. Tot nu toe werd aangenomen dat het wijfje van *Gonepteryx cleopatra fiorii* Turati & Fiori, 1930 uit Rhodos, Griekenland, monomorf was. Dat wordt nu weerlegd omdat er een exemplaar van een tweede vorm werd aangetroffen. De validiteit van de enige bekende waarneming van een mannetje uit de *Plebejides pylaon* (Fischer de Waldheim, 1832) soortengroep in het Taigetosgebergte, Peloponnesos, Griekenland wordt besproken en bevestigd.

Résumé. Les auteurs ont pu démontrer que la femelle monomorphe de *Gonepteryx cleopatra fiorii* Turati & Fiori, 1930, connue de l'île grecque de Rhodes est en effet dimorphique. La validité de la seule mention d'un mâle du groupe de *Plebejides pylaon* (Fischer de Waldheim, 1832) du Mont Taygetos, Grèce, est discutée et confirmée.

Key words: *Gonepteryx* – *cleopatra* – *fiorii* – *italica* – *Plebejides* – *pylaon* species-group – Greece – Ródhos Island – Mt. Atáviros – Pelopónnisos – Mt. Taíyetos – Mt. Zíria – Mt. Helmós – Mt. Erímanthos – Mt. Ménalo – Mt. Párnon – dimorphism – locality data validity.

Coutsis J. G.: 4 Glykonos Street, GR–10675 Athens, Greece. kouts@otenet.gr

Ghavalas N.: 30 Karaoli-Dimitriou Street, GR – 12461 Athens (Haidári), Greece. nikep.gavalas@gmail.com

The females of *Gonepteryx cleopatra fiorii* Turati & Fiori, 1930 from Ródhos Island

Introduction

When this butterfly was described as an insular form [subspecies] of *G. cleopatra* (Linnaeus, 1767) by Turati & Fiori (1930: 199) it was stated that one of its distinguishing characters was the exclusive presence in the female of the lemon-yellow upper side morph, and total absence of the greenish-white one, known to occur in varying number densities in other localities: ("Le ♀♀ a differenza di tutte le altre forme di *cleopatra* che sono bianco verdognole, hanno sul disopra delle quattro ali un colore decisamente giallo limone, tanto da aver l'apparenza di ♂♂ *rhamni*."). This notion has persisted ever since and the following statements have been made: Bender (1963: 15): "Die ♀♀ [of *fiorii*] unterscheiden sich von allen anderen Formen von *Cleopatra*, die grünlichweiß sind. Alle vier Flügel haben eine zitronengelbe Färbung von solcher Stärke, daß es den Anschein hat, ♂♂ von *rhamni* L. vorliegen zu haben."; Olivier (1993: 70): "The upperside of the female of *fiorii* is unique: it is lemon yellow, of an intensity rarely attained even by the more extreme '*citrina*' specimens."; Tolman (1997: 58): "on Rhodes (f. *fiorii* Turati and Fiori), [♀] universally bright yellow"; Pamperis (2009: 122): "Populations on Ródos considered to be a separate subspecies (*fiorii*). Males and females of this subspecies are yellow …".

The greenish-white morph of *G. cleopatra fiorii*

During a joint expedition to Ródhos in June 1991 the second author had the good fortune of collecting a single female *G. cleopatra fiorii* (fig. 1) that contradicts this long-held myth. The butterfly was captured on Mt. Atáviros, not too far from the village of Áyios Isídhoros, which is the type locality for this taxon. Its upper side colour is very reminiscent of the greenish-white morph flying in other areas in Greece (fig. 3), differing strikingly from the pure lemon-yellow one of Ródhos (fig. 2), which is very similar to the analogous morph from other Greek localities (fig. 4).

Discussion

The existence of these two morphs within the Ródhos population of *G. cleopatra* does not in any way imply that the validity of ssp. *fiorii* is being questioned by us, as there are a number of other characters by which this validity can be substantiated (a detailed analysis of the differentiating subspecific characters of the *G. cleopatra* complex is given by Olivier (1993: 62–66)). Our only intention is simply to make known that the females of *fiorii* are at least dimorphic, much as they are in other populations and subspecies of *G. cleopatra*, and not monomorphic as has previously been suggested and generally accepted. On the basis of hitherto collected specimens from Ródhos it appears that the female greenish-white upper side morph is indeed very rare, thus accounting for its having escaped notice for such a long period of time.

Figs. 1–4. Upper side of female *Gonepteryx cleopatra* (Linnaeus, 1767) from Greece. 1, 2. Ssp. *fiorii* Turati & Fiori, 1930, Ródhos Island, Mt. Atáviros, near Áyios Isídhoros.

1. Greenish-white morph, 400 m, 11.vi.1995.

2. Yellow morph, 450 m, 27.v.1971.

3, 4. Ssp. *italica* (Gerhard, 1882).

3. Greenish-white morph, Stereá Ellás, near Aráhova, 800 m, 14.vi.1964.

4. Yellow morph, Pelopónnisos, Mt. Erímanthos, 1200–1600 m, 20.vii.1981.

Plebejides pylaon (Fischer de Waldheim, 1832) species-group male specimen from Mt. Taíyetos

Introduction

The specimen under consideration was captured by the first author and was shown to Tom Tolman in person during the latter's visit to the author's apartment in Athens. The reaction on the part of Tolman was one of disbelief, aptly expressed later by him in Tolman (1997: 102), stating that: "Records for Taygetos Mts. require confirmation.".

The specimen's locality data

The single fresh male (figs 5, 12) was collected on a very hot morning of 28th May 1968 while it was mud puddling. The exact locality is right above the village of Anavrití, at an altitude slightly above 800 m, at the junction point between the dirt road leading from the village to Mt. Taíyetos and the peripheral dirt road of the mountain itself. Identification was carried out right on the spot, thus precluding the possibility of locality data mix-ups.

Description and comparison to *pylaon* species-group taxa from other localities in Pelopónnisos

As this individual differed somewhat from those from other localities in Pelopónnisos it was deemed necessary to have its genitalia checked. These proved to be typical of the *P. pylaon* species-group, but were never drawn and unfortunately have since been lost. The butterfly's upper side (fig. 5) resembles that of *pylaon* species-group specimens from other localities in Pelopónnisos (figs. 6–11), but its HW possesses a small number of pure orange, somewhat faint submarginal spots near the tornus, extremely rarely also present in populations from other areas as well (fig. 11). On the underside (fig. 12) the ground-colour is lighter than in allotopic Pelopónnisos specimens (figs. 13–18), and is slightly tinged yellow rather than being more-or-less pure light grey. It may also be said that on the whole the underside of the Taíyetos specimen has a somewhat flatter and less contrasting appearance. (These ground-colour differences are rather too subtle to be made clearly evident on the printed colour slides).

The butterfly's apparent extreme rarity

Despite numerous attempts to try and collect more specimens of this butterfly on Mt. Taíyetos, all but one of these proved negative thus far. The single exception is a female captured by Jos Dils of Belgium (pers. comm.), originally deposited in his personal collection and later transferred to Naturalis Biodiversity Center, Leyden. The rarity on Mt. Taíyetos of a taxon, so commonly found elsewhere in Greece, is indeed difficult to explain.

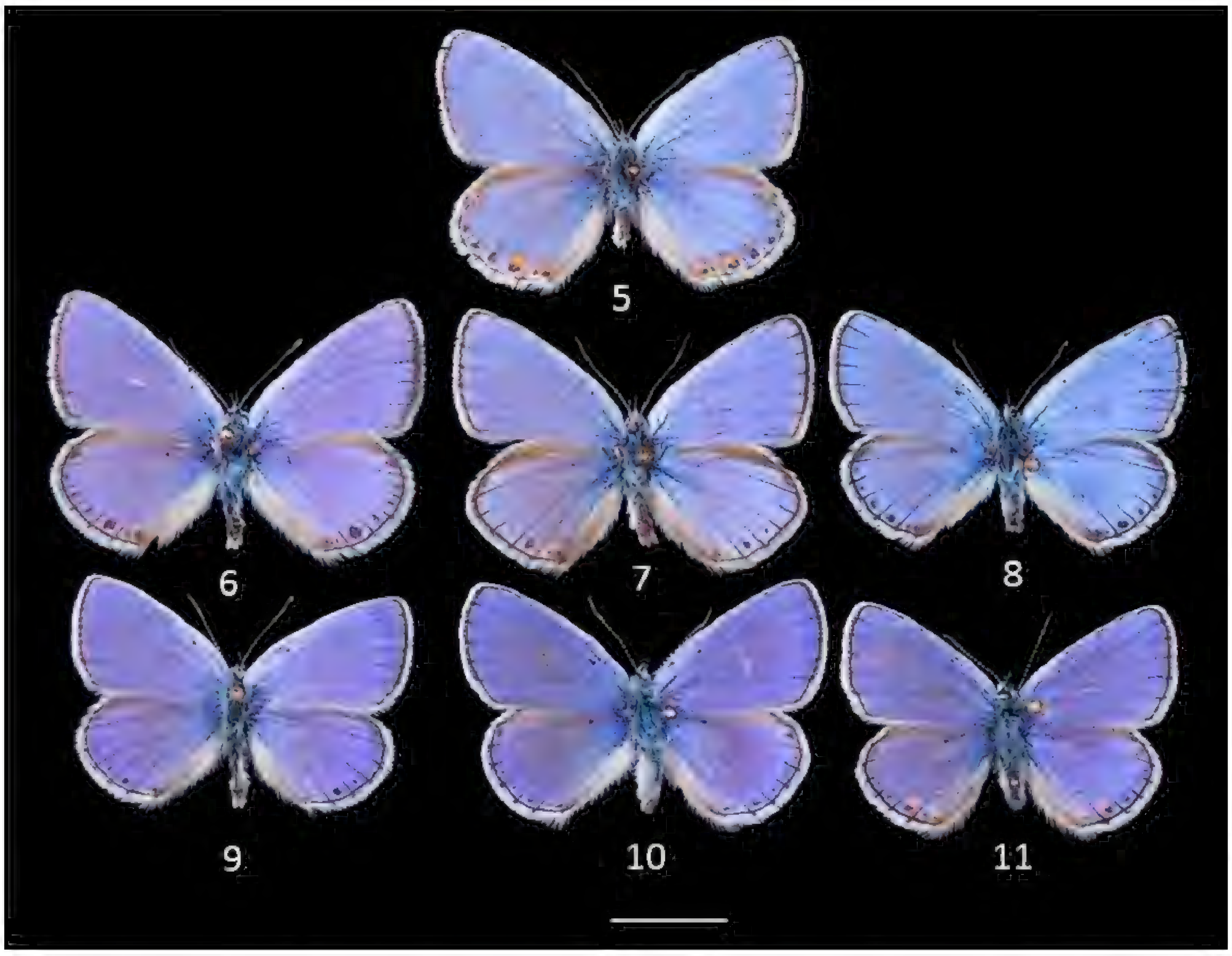

Figs. 5–11. Upper side of male *Plebejides pylaon* (Fischer de Waldheim, 1832) species-group specimens from Pelopónnisos, Greece.

5. Mt. Taíyetos, above Anavrití, ca. 800 m, 28.v.1968.

6. Mt. Zíria, 2000 m, 14.vii.1980.

7. Mt. Helmós, 1300 m, 25.vi.1972.

8. Mt. Párnon, 1200 m, 28.vi.2002.

9. Mt. Panahaikó, 1800–1900 m, 11.vii.1990.

10–11. Mt. Ménalo, 1400–1600 m, 12.vi.2003.

10. HW normal.

11. HW with submarginal orange spots.

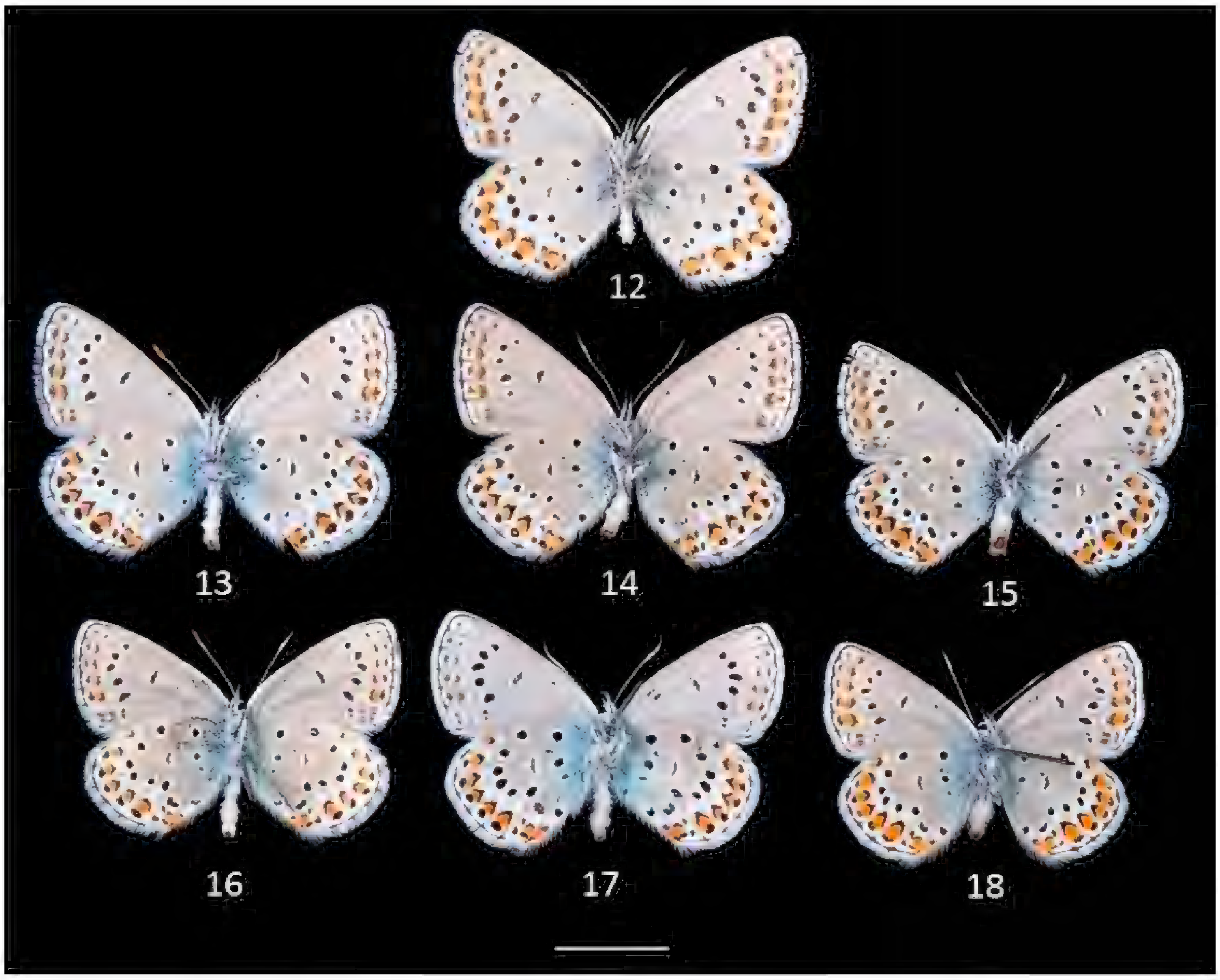

Figs. 12–18. Underside of male *Plebejides pylaon* species-group specimens from Pelopónnisos, Greece.

12. Mt. Taíyetos, above Anavrití, ca. 800 m, 28.v.1968.

13. Mt. Zíria, 2000 m, 14.vii.1980.

14. Mt. Helmós, 1300 m, 25.vi.1972.

15. Mt. Párnon, 1200 m, 28.vi.2002.

16. Mt. Panahaikó, 1800–1900 m, 11.vii.1990.

17–18. Mt. Ménalo, 1400–1600 m, 12.vi.2003.

References

Bender R. 1963. Beiträge zur Lepidopterenfauna der Insel Rhodos. — *Zeitschrift der Wiener Entomologischen Gesellschaft* **48**: 11–20.

Olivier A. 1993. *The Butterflies of the Greek island of Ródos: Taxonomy, Faunistics, Ecology and Phenology*. — Vlaamse Vereniging voor Entomologie, Antwerpen.

Pamperis L. N. 2009. *The Butterflies of Greece*. — Editions Pamperis, Athens.

Tolman T. 1997. *Butterflies of Britain & Europe* — HarperCollins, London.

Turati E. & Fiori A. 1930. Lepidotteri di Rodi. — *Memorie della Società entomologica italiana* **9**: 196–214.

Nieuwe en interessante vondsten van boktorren (Coleoptera: Cerambycidae) in de omgeving van Brussel

Willy Troukens, Alain Drumont, Hugo Raemdonck, Camille Dekuijper & Loïc Dahan

Samenvatting. Sinds 2007 werden 13 nieuwe, merkwaardige boktorsoorten aangetroffen aan de westrand van Brussel. Tevens wordt aandacht besteed aan enkele vangsten in de Botanische Tuin Jean Massart te Oudergem in de jaren 2013 tot 2016. De inleiding wordt gevolgd door een opsomming per soort, aangevuld met tekeningen en details over hun uitzicht, levenswijze en verspreiding.

Abstract. Since 2007, thirteen new remarkable cerambid species were found at the westside of Brussels. Furthermore, some attention is paid to several captures in the Botanic Garden Jean Massart at Oudergem during the period 2013 till 2016. An illustrated enumeration is given, amplified by details about their discovery and some characteristics.

Résumé. Depuis 2007, treize espèces nouvelles ou remarquables de Cerambycidae ont été récoltées dans la zone occidentale de Bruxelles. Aussi, les auteurs attirent l'attention sur quelques captures dans le Jardin Botanique Jean Massart à Auderghem pendant les années 2013 jusque 2016. L'introduction est suivie d'une énumération illustrée et complétée par des détails concernant leurs découvertes et quelques caractéristiques.

Key words: Belgium – faunistics – Cerambycidae – Coleoptera.

Troukens, W.: Ninoofsesteenweg 782/8, B-1070 Anderlecht. willy.troukens@skynet.be

Drumont, A.: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Departement Entomologie, Vautierstraat 29, B-1000 Brussel. alain.drumont@naturalsciences.be

Raemdonck, H.: Walenstraat 41, B-1090 Jette. hugo.raemdonck@telenet.be

Dekuijper, C.: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Departement Entomologie, Vautierstraat 29, B-1000 Brussel. camille.dekuijper@gmail.com

Dahan, L.: Koninklijk Belgische Instituut voor Natuurwetenschappen, Departement Entomologie, Vautierstraat 29, B-1000 Brussel. lololoic1@hotmail.com

Boktorren zijn altijd een populaire keverfamilie geweest. Zij worden dan ook graag verzameld en bestudeerd. In Europa leven ongeveer 300 soorten (du Chatenet 2000: 263) waarvan er meer dan 120 bekend zijn in België (Drumont *et al*. 2011). Als gevolg van de internationale handel worden ook steeds meer expansieve en exotische soorten opgemerkt. Dankzij het opstarten van keverdatabanken vanaf 2000 zoals "waarnemingen.be" (Natuurpunt) en "Saproxylic beetles from Belgium" (KBIN, Departement Entomologie) krijgen wij in versneld tempo een veel nauwkeuriger idee van de activiteitsperiode en de populatiedichtheid van onze inheemse soorten. Bovendien zien wij nu ook vrij snel of hun areaal krimpt, vergroot of stabiel blijft.

Aan de westrand van Brussel werden 26 boktorsoorten geregistreerd tussen 1973 en 2006. Hierover verscheen al eerder een uitgebreid artikel in Phegea (Troukens 2007). Nadien werden hier in de loop der jaren 13 nieuwe soorten ontdekt waardoor het totaal nu gestegen is tot 39. Wij schenken ook aandacht aan enkele interessante boktorgegevens, afkomstig uit de Botanische Tuin Jean Massart te Oudergem. In de nu volgende opsomming volgt een beknopte beschrijving van elke soort met enkele bijzonderheden over hun vondst, levenswijze en verspreiding.

1. ***Aegosoma scabricorne*** (Scopoli, 1763) (Loofreuzenboktor) (fig. 1)

25 à 50 mm; langgerekt; rosbruin; 3de en 4de sprietlid bij het mannetje met een reeks doorntjes; halsschild naar voren toe versmald; dekschilden elk met 4 zwakke ribbels. *A. scabricorne* is een vrij zeldzame kever in Midden- en Zuid-Frankrijk, Italië, Oostenrijk en de Balkanlanden (Troukens 2007: 37-39). Het imago is 's nachts actief in juli-augustus. De eitjes worden vooral afgezet op oude stronken van beuk (*Fagus silvatica*) waarin men daarna ook de larven kan aantreffen (du Chatenet 2000: 267). Te Vorst ontdekte Remi Guinez op 15.vii.1951 1♀ in de buurt van het goederenstation van het Klein Eiland. Het gaat hier duidelijk om een adventief exemplaar dat nu bewaard wordt in de collecties van het KBIN te Brussel.

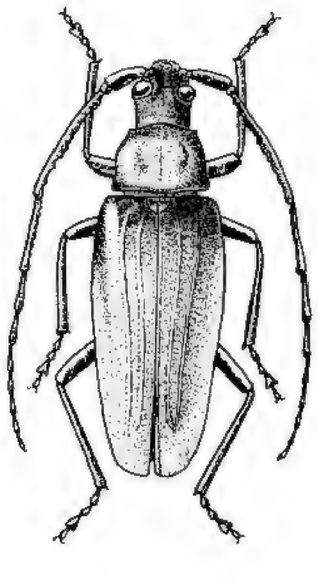

Fig. 1. *Aegosoma scabricorne* (Scopoli, 1763).

2. ***Spondylis buprestoides*** (Linnaeus, 1758) (Wortelboktor) (fig. 2a)

10 à 50 mm; vrij brede, zwarte kever; kaken sterk ontwikkeld; sprieten kort; halsschild bolrond; elk dekschild met 2 ribbels, vooral duidelijk bij het mannetje. De kever verschuilt zich in juni-september overdag achter losse schors en wordt 's avonds actief (Muylaert 1984: 49). De larven ontwikkelen zich in droge dennenstronken (*Pinus*), zelden in sparren (*Abies*) (Harde & Severa 1982: 230). Het larvenstadium duurt 2 à 4 jaar maar de volwassen kever beschikt slechts over een 3-tal weken

om zich voort te planten (Zahradnik 2010: 179). *S. buprestoides* komt voor in Europa en Azië maar is zeldzaam of afwezig in het noorden en in het zuiden (du Chatenet 2000: 291). In België is deze kever verspreid aangetroffen in de Brabantse, Kempense en Luxemburgse bossen (fig. 2b). In de Brusselse rand noteerden wij recent de volgende vangsten: Vorst, 5.viii.1995 3 ex. op licht in de buurt van het Dudenpark (leg. Remi Guinez); in het Zoniënwoud werden in 2013 en 2014 op 4 verschillende locaties 26 stuks verzameld (Boone *et al*. 2015). De kever is hier blijkbaar minder zeldzaam dan eerst gedacht.

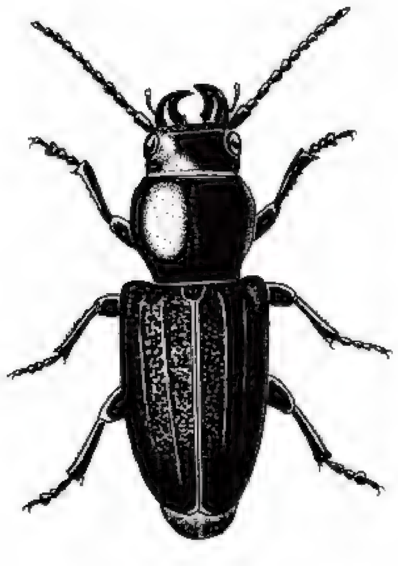

Fig. 2a. *Spondylis buprestoides* (Linnaeus, 1758).

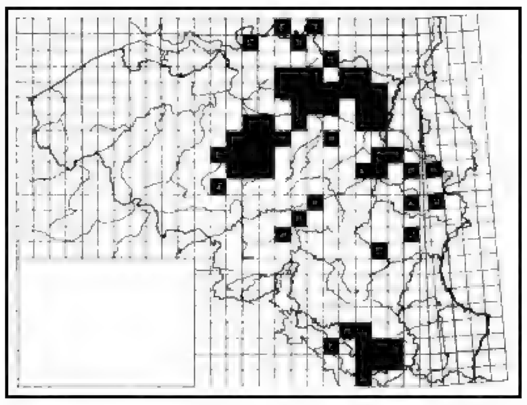

Fig. 2b. Vindplaatsen van *Spondylis buprestoides* (Linneaus, 1758) in België.

3. ***Rhagium inquisitor*** (Linnaeus, 1758) (Grijze ribbelboktor) (fig. 3a)

9 à 21 mm; sprieten kort; kop, halsschild en poten zwart; halsschild op de zijrand bedoornd; dekschilden met 2 of 3 zwarte dwarsbanden, rossig of bruinachtig en vlekkerig behaard, elk met 3 lengteribbels. *R. inquisitor* leeft in bossen en ontwikkelt zich onder schors van naaldbomen. De imago's sluipen uit de pop vanaf september maar blijven overwinteren in de poppenwieg. Zij worden pas actief van april tot juni en zijn dan aan te treffen op bloemen en stammen (Muylaert 1984: 28). Deze boktor is bekend uit het gehele Holarctisch gebied (Europa, Azië, Noord-Amerika) (Harde & Severa 1982: 232). In België is de kever te vinden in alle grotere bosgebieden met naaldhout (fig. 3b). Aan de westrand van Brussel noteerden wij recent 4 vangsten: Vorst, 24.iv.1995 en 25.iv.1995, telkens 1 ex. in het Dudenpark (leg. Remi Guinez); Beersel, 3.iv.2014 en 17.iv.2014, telkens 1 ex. aan de rand van het Dwersbos (leg. Willy Troukens). Elders in het Brusselse is *R. inquisitor* gevangen te Laken, 15.v.2015 2 ex. nabij het Koninklijk Domein (leg. Celia Boone); te Oudergem, in april en mei 2015 12 ex. en van 21 april tot 19 mei 2016 56 ex. in feromoonvallen in de Botanische Tuin Jean Massart (leg. Alain Drumont & Hugo Raemdonck) (Boone *et al*. 2015: 125). In Tervuren werd op 9.v.2011 eveneens 1 ex. gevangen aan de rand van het Zoniënwoud (leg. Bernard Misonne).

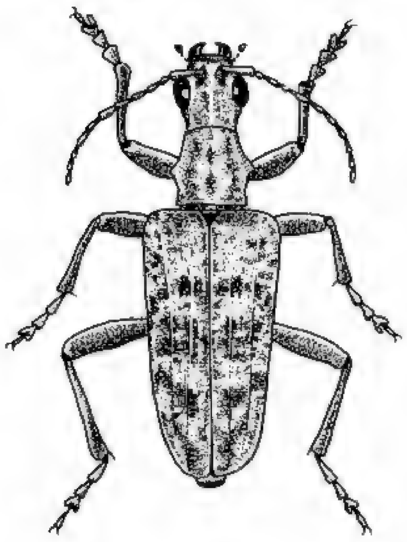

Fig. 3a. *Rhagium inquisitor* (Linnaeus, 1758).

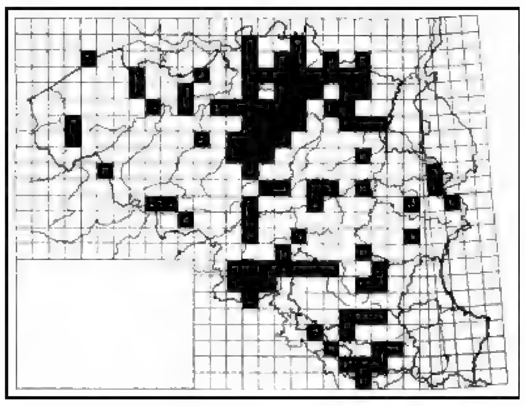

Fig. 3b. Vindplaatsen van *Rhagium inquisitor* (Linnaeus, 1758) in België.

4. ***Grammoptera ustulata*** (Schaller, 1783) (Gulden bloesemboktor) (fig. 4a)

5 à 9 mm; kop, halsschild en dekschilden zwart; sprieten bruinzwart, eerste drie sprietleden rossig; halsschild en 4/5 van de dekschilden goudgeel, aanliggend behaard; dekschilden achteraan zwart; poten geelbruin met zwarte tarsen. Deze slanke boktor is van april tot juli te vinden op spirea (*Filipendula*), schermbloemen en op bomen zoals eik (*Quercus*), kastanje (*Aesculus*), linde (*Tilia*), appelaar (*Malus*) en meidoorn (*Crataegus*) (Muylaert 1984: 39). De larven ontwikkelen zich in tal van loofhoutsoorten (du Chatenet 2000: 277). In Europa is de kever algemeen ten noorden van de Pyreneeën tot in Centraal-Europa; elders is hij zeldzaam. Hij mijdt bovendien de gebieden rondom de Noordzee en ontbreekt in Scandinavië (du Chatenet 2000: 277). Ook in België wordt *G. ustulata* zelden gemeld (fig. 4b). Aan de Brusselse westrand werd de kever recent geklopt uit bloeiende meidoorns: Dilbeek, 13.v.2010 2 ex. en 18.v.2012 1 ex., telkens in de Wolfsputten (leg. Willy Troukens). Elders in de streek zijn nog 2 andere vangsten bekend: Bosvoorde, 6.vi.1906 1 ex. (in coll. KBIN) en Waterloo (BW), 6.v.1999 1 ex. (leg. J.-M. Lempereur).

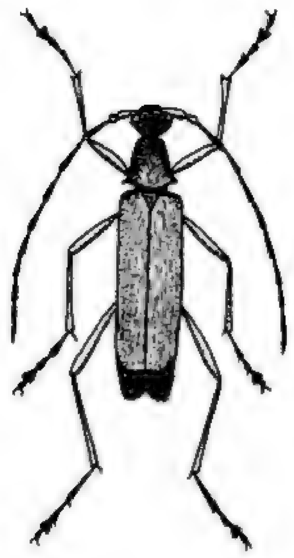

Fig. 4a. *Grammoptera ustulata* (Schaller, 1783).

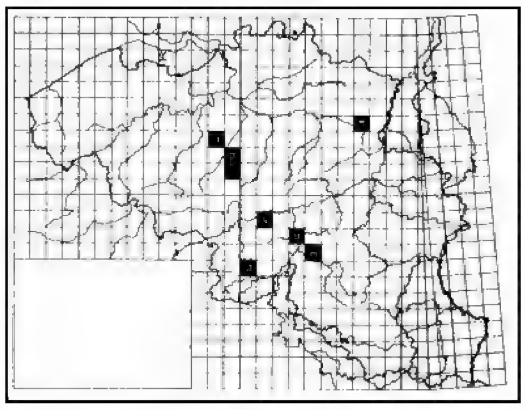

Fig. 4b. Vindplaatsen van *Grammoptera ustulata* (Schaller, 1783) in België.

5. ***Grammoptera abdominalis*** (Stephens, 1831) (Grijze bloesemboktor) (fig. 5a)

5 à 10 mm; kop en sprieten zwart; halsschild en dekschilden zwart met korte , lichtgrijze beharing; poten zwart, dijen in de voorste helft geel. In de werken van Muylaert (1984: 39) en du Chatenet (2000: 278) staat

deze boktor vermeld als *Grammoptera variegata* (Germar, 1824). *G. abdominalis* leeft in bossen waar de larven zich ontwikkelen onder de schors van eiken (*Quercus*) en kastanjebomen (*Aesculus*) (du Chatenet 2000:278). De imago's zijn van mei tot juli te vinden op zomereik (*Quercus robur*) en bloeiende meidoorns (*Crataegus*). Deze boktor leeft verspreid ten noorden van de Pyreneeën en verder in Centraal-Europa tot in het Nabije Oosten (Sama 2013). In België is de kleine bloemenboktor vrij zeldzaam (fig. 5b). Aan de westrand van Brussel is de soort recent ontdekt te Zellik, 23.v.2010 1 ex. langs de Pontbeek (leg. Hugo Raemdonck); te Dilbeek, 13.v.2012 3 ex. op meidoorn en zomereik in de Wolfsputten en op 15.v.2012 3 ex. op zomereik op het Roelandsveld (leg. Willy Troukens).

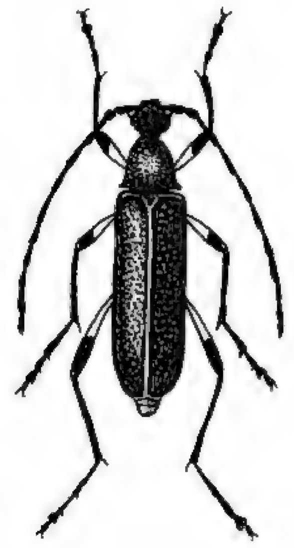

Fig. 5a. *Grammoptera abdominalis* (Stephens, 1831).

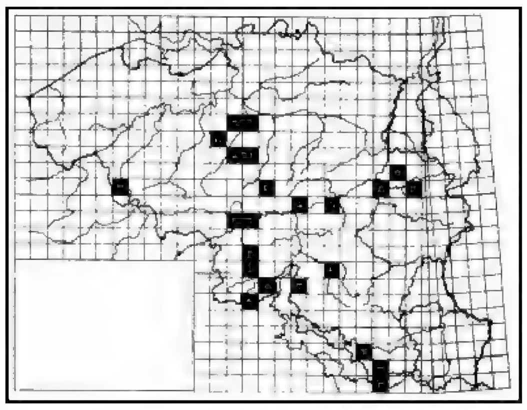

Fig. 5b. Vindplaatsen van *Grammoptera abdominalis* (Stephens, 1831) in België.

6. ***Stictoleptura scutellata*** (Fabricius, 1781) (fig. 6a)

10 à 20 mm; volledig zwart; sprieten vanaf het 5de lid getand; halsschild en dekschilden gestippeld; scutellum dicht zilverwit behaard bij het ♂; goudgeel bij het ♀. De imago's vliegen overdag in de zon en bezoeken soms bloemen zoals spirea (*Filipendula*) en vlier (*Sambucus*). De larven zijn vooral te vinden in beukenhout (*Fagus silvatica*) (du Chatenet 2000: 281). *S. scutellata* leeft verspreid in de grote bossen van Europa, Noord-Afrika en het Nabije Oosten (Sama 2013). Hij ontbreekt nog in Nederland (Vorst 2010: 146).

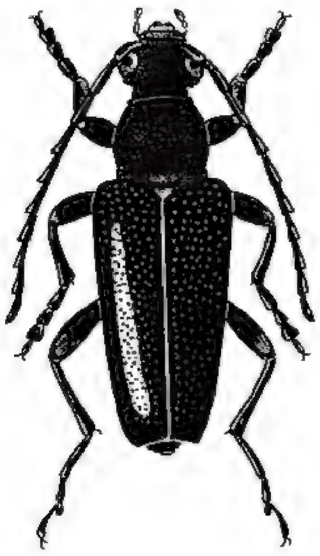

Fig. 6a. *Stictoleptura scutellata* (Fabricius, 1781).

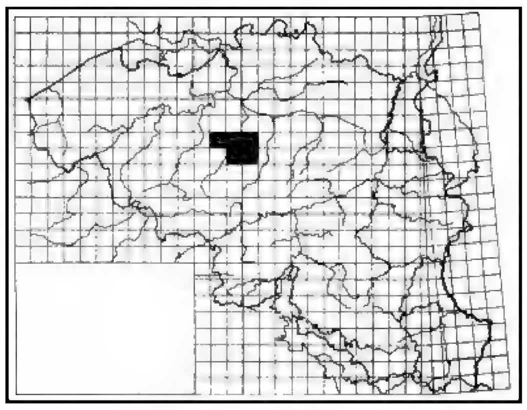

Fig. 6b. Vindplaatsen van *Stictoleptura scutellata* (Fabricius, 1781) in België.

In België kwam deze boktor tot voor kort alleen voor in het Zoniënwoud maar hij is nu ook daarbuiten aangetroffen (fig. 6b). Hij werd recent nog genoteerd te Sint-Genesius-Rode, 2.vi.2009 2♂ vliegend aan de rand van het Zoniënwoud (Middenhut) (leg. Willy Troukens); Anderlecht, 18.vi.2015 1♀ in het dorpscentrum (leg. Nicole Maes); Dilbeek, 10.vii.2015 1♂ in de Wolfsputten op moerasspirea (*Filipendula ulmaria*) (leg. Willy Troukens) en te Oudergem, 15.vii.2015 1♂ in een feromoonval in de Botanische Tuin Jean Massart (leg. Alain Drumont & Hugo Raemdonck).

7. ***Leptura quadrifasciata*** Linnaeus, 1758 (Gevlekte smalbok) (fig. 7a)

11 à 20 mm; kop en halsschild zwart; sprieten zwart, bij het ♀ met 3 gele eindleden; dekschilden met 4 gele dwarsbanden, onderbroken op de naad; poten zwart; bij het ♀ de schenen soms geelachtig. *L. quadrifasciata* leeft in vochtige bossen en langs beken waar hij zich van juni tot augustus laat bewonderen op dood hout, spirea (*Filipendula*) en schermbloemen. De larven ontwikkelen zich in rottend loofhout van populieren (*Populus*) en elzen (*Alnus*) (du Chatenet 2000: 286). Deze boktor is inheems in Europa, Azië en het Nabije Oosten (Sama 2013). In België was hij vroeger alleen bekend uit Wallonië (Muylaert 1984: 112). Vanaf de eeuwwisseling wordt hij in toenemende mate en op tal van plaatsen ook in Vlaanderen gesignaleerd (fig. 7b). In de omgeving van Brussel noteerden wij 2 vangsten in de Wolfsputten te Dilbeek: op 15.vii.2012 1♀ op moerasspirea (*Filipendula ulmaria*) en op 8.vii.2016 1♀ op akkerdistel (*Cirsium arvense*). Ook 1♂ op 20.vii.2015 in het Bois d'Ophain te Braine-l'Alleud (BW), samen met 2 ex. van *Rutpela maculata* (Poda, 1761) op hetzelfde bloemscherm van berenklauw (*Heracleum sphondylium*) (leg. Willy Troukens).

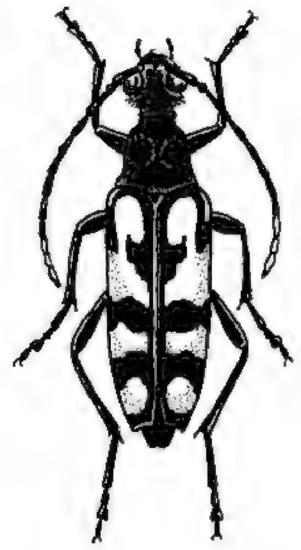

Fig. 7a. *Leptura quadrifasciata* Linnaeus, 1758.

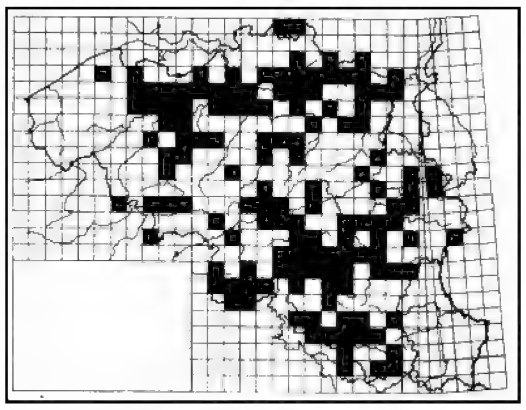

Fig. 7b. Vindplaatsen van *Leptura quadrifasciata* Linnaeus, 1758 in België.

8. ***Stenurella nigra*** (Linnaeus, 1758) (Kleine zwarte smalboktor) (fig. 8a)

6 à 9 mm; slank; glanzend zwart; abdomen oranjerood met zwart uiteinde. De imago's worden van mei tot augustus aangetroffen op bloemen langs bosranden. De larven ontwikkelen zich in loofhout (du Chatenet 2000: 288). In Europa is *S. nigra* vrij algemeen behalve in Ierland en Finland. Zijn areaal strekt zich verder uit tot in het Nabije Oosten en Azië (Sama 2013). Afgezien van enkele occasionele vondsten in het Brusselse is dit kevertje alleen te vinden in Wallonië (fig. 8b). Aan de westrand van Brussel is hij gevangen te

Vorst: op 10.vii.1996 2 ex. in het Dudenpark (leg. Remi Guinez).

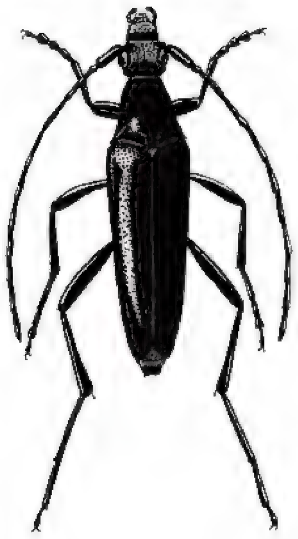

Fig. 8a. *Stenurella nigra* (Linnaeus, 1758).

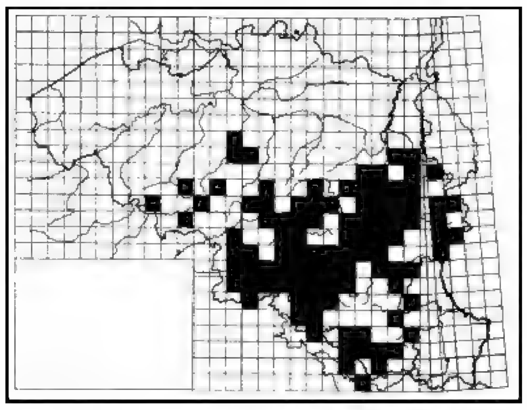

Fig. 8b. Vindplaatsen van *Stenurella nigra* (Linnaeus, 1758) in België.

9. ***Parmena unifasciata*** (Rossi, 1790) (fig. 9)

8 à 10 mm; robuuste kever; overwegend bruin; dekschilden aanliggend, witachtig behaard, bruin gevlekt, voorbij het midden met een dwarse zigzagband. Deze boktor is in juni en juli te vinden tussen wolfsmelk (*Euphorbia*), dode takken en onder dood, plantaardig materiaal (du Chatenet 2000: 323). Hij is alleen inheems langsheen de Franse Azurenkust, Italië en in de kustgebieden van de Balkan (du Chatenet 2000: 323). Er is één enkele vangst bekend in België, nl. te Vorst, 26.ix.1992 1♀ in een lichtval nabij het goederenstation van het Klein Eiland (leg. Remi Guinez); waarschijnlijk een Italiaanse verstekeling. Dit exemplaar werd vroeger geëtiketteerd als de verwante *Parmena balteus* (Linnaeus, 1767) (Troukens 2007: 39) maar in 2012 werd deze fout rechtgezet door de Italiaanse boktorkenner, Pierpaolo Rapuzzi. Waarvoor dank!

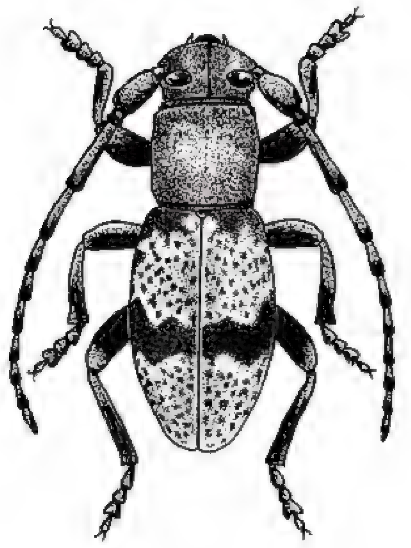

Fig. 9. *Parmena unifasciata* (Rossi, 1790).

10. ***Leiopus femoratus*** Fairmaire, 1859 (Kleine nevelboktor) (fig. 10a)

4,5 à 6,5 mm: zwart met bleekgrijze, aanliggende beharing; sprieten lang, vanaf het 3de lid met bruine basis; halsschildzijden achter het midden met een klein doorntje; halsschild vooral opzij bleekgrijs aanliggend behaard, vooraan bruin gerand; dekschildbeharing doorspekt met zwarte vlekken en vlekjes; dekschilden meestal ruim zwartgevlekt rond het schildje, in mindere mate achter de schouders; stevige poten; dijen dik, bleekgrijs aanliggend behaard; schenen bruin in de basishelft; eerste tarslid tweekleurig bruin en zwart. *L. femoratus* is in West-Europa een recente nieuwkomer. Hij hoort oorspronkelijk thuis in Zuid-Oost-Europa, de Kaukasus, Turkije, Zuid-Rusland en Noord-Iran (Gerend & Meyer 2007). Vanaf 1999 wordt hij echter gemeld in een aantal Franse departementen, in 2004 in het Saarland, het Groothertogdom Luxemburg en in 2007 ook in Nederland (Theunissen & Jansen 2009). In België werd het eerste exemplaar ontdekt in De Panne (WV) op 23.ix.2000 (leg. J. Bruers; det. T. Keukeleer) (Theunissen & Jansen 2009). Daarna volgden nieuwe vondsten te Serskamp (OV), 6.vii.2004 1 ex., en te Schellebelle (OV), 3.vii.2005 1 ex. (Van Malderen 2006). Sindsdien is dit torretje zich snel in ons land gaan verspreiden (fig. 10b). De volwassen kevers worden meestal opgemerkt van mei tot augustus. Hun aanwezigheid kan vastgesteld worden door het afkloppen van allerlei loofbomen met dode takjes, met name okkernoot (*Juglans regia*), kastanje (*Aesculus*), haagbeuk (*Carpinus*) en linde (*Tilia*) (Van Malderen 2006). Aan de westrand van Brussel was tot de eeuwwisseling geen enkele *Leiopus*-vangst bekend. De eerste auteur ontdekte – na 30 jaar speurwerk – zijn eerste exemplaar pas op 18.vi.2000 onder een kaarspopulier (*Populus nigra*) op het Roelandsveld te Dilbeek. Wellicht is dit de allereerste vangst in België. In dezelfde omgeving volgden al vlug enkele nieuwe vondsten: op 18.vi.2002 1 ex. en op 19.vii.2004 2 ex., telkens op een zomereik (*Quercus robur*).

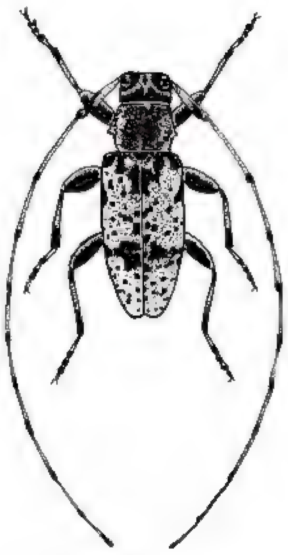

Fig. 10a. *Leiopus femoratus* Fairmaire, 1859.

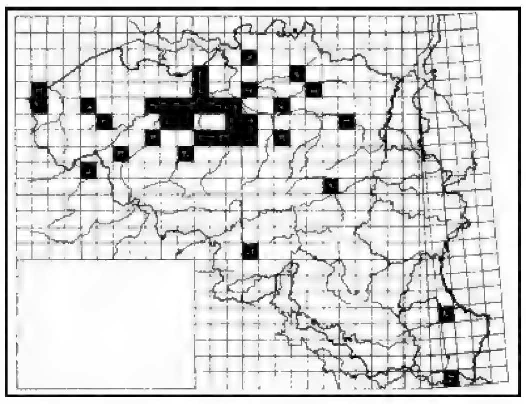

Fig. 10b. Vindplaatsen van *Leiopus femoratus* Fairmaire, 1859 in België.

Daarna werd dit torretje ook op andere plaatsen in de westrand waargenomen. Remi Guinez, die van 1950 tot 2013 entomologisch actief was in de gemeente Vorst, ving zijn eerste *Leiopus* op 10.vi.2005 en een tweede exemplaar op 13.vi.2005. Het Scheutbos te Sint-Jans-Molenbeek leverde op 16.vi.2006 dan weer voor het eerst 3 exemplaren op door het afkloppen van katwilg (*Salix viminalis*) (leg. Willy Troukens). Sindsdien wordt dit boktorretje hier jaarlijks op tal van plaatsen waargenomen. Wij vinden hem meestal op zomereik, in enkele gevallen ook op wilg (*Salix*), es (*Fraxinus*) en soms ook in een lichtval. De westrand van Brussel leverde sinds 2000 78 gegevens op. Tot voor kort werden al deze vondsten beschouwd als zijnde *Leiopus nebulosus* (Linnaeus, 1758) omdat Muylaert (1984: 90) hem indertijd vermeldde als de enige Belgische *Leiopus*-soort. Nochtans is onlangs gebleken dat tegenwoordig in ons land 3 *Leiopus*-soorten kunnen aangetroffen worden. De tweede auteur heeft de 14 *Leiopus*-exemplaren uit de collectie Troukens grondig onderzocht en determineerde

ISSN 0771-5277

ze met zekerheid als *L. femoratus*. Tot onze grote verbazing bleek de "gewone" *L. nebulosus* in deze collectie nog steeds te ontbreken. *L. femoratus* is in het Brusselse tegenwoordig overal aan te treffen. Stéphane Hanot signaleerde al op 2.vi.2010 1 ex. nabij het Rode Klooster te Oudergem. In de Botanische Tuin Jean Massart – eveneens te Oudergem – werden in 2013 en 2015 in het totaal 9 exemplaren verzameld, telkens van mei tot juli (leg. Alain Drumont *et al*.). Ook in het noorden van Jette, in de Tom en Jerry Gaarde, werd op 5.vii.2013 1 ex. aangetroffen (leg. Alain Drumont).

11. ***Exocentrus adspersus*** Mulsant, 1846 (Eiken-ruigsprietbok) (fig. 11a)

5 à 8 mm; grijsbruin met aanliggende, bleke beharing en verspreide langere, bruine haarsprieten; halsschild met een schuin achterwaarts gericht zijdoorntje; dekschilden vóór het midden met donkere vlek, achter het midden met een donkere, hoekige dwarsband; op elk dekschild 3 of 4 rijen witte haarplukjes; sprieten en poten geel; alle sprietleden bezet met lange, donkere haren, vanaf het 4de lid alleen aan de binnenzijde. De imago's vindt men van mei tot begin augustus op dode takken en struiken (Muylaert 1984: 92). Volgens Keer (1930: 898) ontwikkelen de larven zich in de takken van eik (*Quercus*), els (*Alnus*), kastanje (*Aesculus*) en berk (*Betula*). *E. adspersus* is inheems in Frankrijk, Zuid-Duitsland en verder oostwaarts van Zuid-Polen tot aan de Balkan. Hij ontbreekt of is uiterst zeldzaam in Noord- en Zuid-Europa (du Chatenet 2000: 344). Bij onze noorderburen is hij tot nu toe alleen bekend uit Nederlands-Limburg (Vorst 2010: 148). In België heeft deze ruigsprietbok de laatste jaren zijn areaal spectaculair uitgebreid. Muylaert (1984: 128) meldde in 1984 slechts 8 oude vindplaatsen van vóór 1950 en slechts 2 van na 1950. Tegenwoordig wordt dit kevertje regelmatig gesignaleerd op tal van plaatsen (fig. 11b). In het Brusselse werd zijn aanwezigheid pas echt bevestigd in 2015. Wij noteerden de volgende vangsten: Oudergem, 4.viii.2015 1 ex. nabij een lichtval in de Botanische Tuin Jean Massart (leg. Alain Drumont & Hugo Raemdonck); Anderlecht, 29.vi.2015 1 ex. in een lichtval in de buurt van het Scheutbos (leg. Willy Troukens) en Bosvoorde, 15.vii.2015 1 ex. in het Zoniënwoud (leg. Nils Préat).

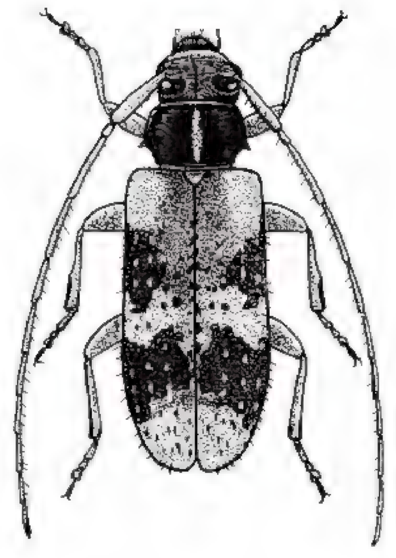

Fig. 11a. *Exocentrus adspersus* Mulsant, 1846.

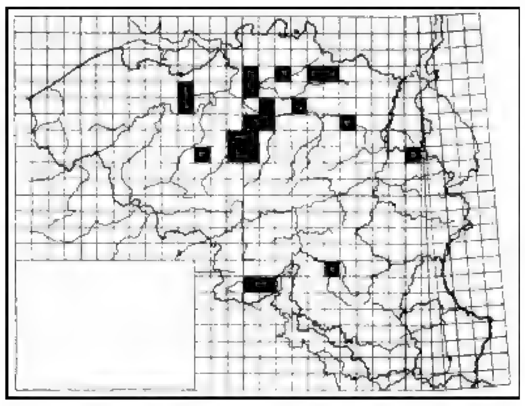

Fig. 11b. Vindplaatsen van *Exocentrus adspersus* Mulsant, 1846 in België.

12. ***Phytoecia cylindrica*** (Linnaeus, 1758) (Groene kruidenboktor) (fig. 12a)

6 à 14 mm; helemaal zwart; lichaam bedekt met korte, fijne, witgrijze beharing; voorpoten gedeeltelijk geelachtig. De larven ontwikkelen zich binnen het jaar in de wortelhals of onderaan in de stengel van verschillende schermbloemgewassen (Trautner *et al*. 1989: 198). In het Brusselse zou dat vooral berenklauw (*Heracleum*) en fluitenkruid (*Anthriscus*) kunnen zijn. De imago's zijn van mei tot juni te vinden op of nabij hun waardplanten. *P. cylindrica* komt verspreid voor in Midden- en Zuid-Europa (Trautner *et al*. 1989: 198). Hij is vrij zeldzaam in Frankrijk (du Chatenet 2000: 357) en in Nederland slechts bekend van Limburg (Vorst 2010: 148). In België heeft deze kruidenboktor sinds 1984 zijn areaal sterk uitgebreid. Het verspreidingskaartje van Muylaert (1984: 130) situeert deze boktor vooral in de valleien van Samber, Maas en Semois. Tegenwoordig is hij ook gemeld in Brabant en in het stroomgebied van Leie en Schelde (fig. 12b). Aan de westrand van Brussel noteerden wij 4 vangsten: te Beersel, 15.v.1998 1 ex. op grashalm (leg. Remi Guinez) en te Dilbeek, 6.v.2008 1 ex. op boterbloem, 17.vi.2010 1 ex. en 13.v.2012 1 ex., telkens in de Wolfsputten (leg. Willy Troukens).

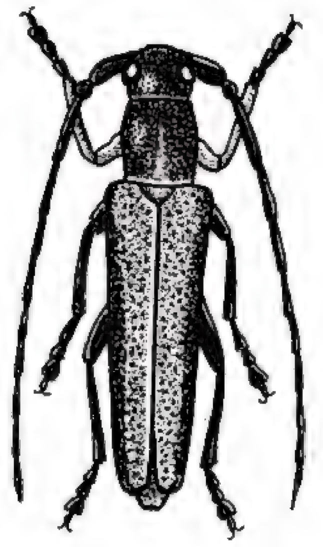

Fig. 12a. *Phytoecia cylindrica* (Linnaeus, 1758).

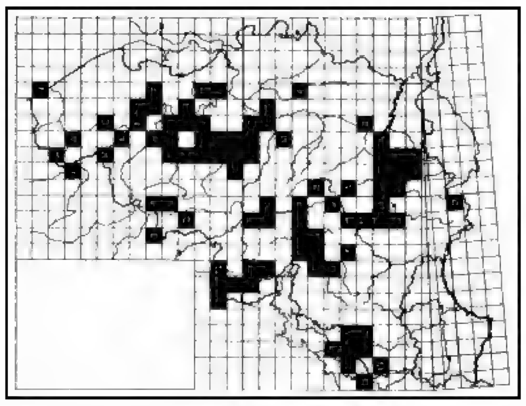

Fig. 12b. Vindplaatsen van *Phytoecia cylindrica* (Linnaeus, 1758) in België.

13. ***Tetrops starkii*** Chevrolat, 1859 (Essendwergboktor) (fig. 13b)

3 à 6 mm; kop, halsschild en sprieten zwart; dekschilden elk met zwarte, afgeronde eindvlek; schouders en dekschildzijkant tot even over de helft zwart; poten geelachtig. *T. starkii* ontwikkelt zich in dode takjes van essen (*Fraxinus exelsior*). Op dezelfde bomen kan men in mei en juni de imago's aantreffen. Hun aanwezigheid kan het best vastgesteld worden met behulp van een klopscherm. Soms vliegen ze overdag ook tussen het gebladerte van hun broedboom. De verspreiding van *T. starkii* is nog niet goed gekend wegens zijn sterke gelijkenis met *Tetrops praeusta* (Linnaeus, 1758) maar hij is in elk geval al gesignaleerd in onze buurlanden, alsook in Spanje, Zwitserland en Scandinavië (Drumont *et al*. 2012). In België had de eerste vangst plaats te Comblain-la-Tour (LG), 10.v.2012 1 ex. op es (leg. J.-Y. Baugnée) (Drumont *et al*. 2012). Sindsdien is deze dwergboktor ook elders opgemerkt (fig. 13b). In het Brusselse werden exemplaren ontdekt tijdens het afkloppen van jonge essen te Oudergem: op 19.v.2014 (leg. Alain Drumont & Pol Limbourg) en op

11.vi.2015 (leg. Alain Drumont), telkens 1 ex. in de Botanische Tuin Jean Massart. Onlangs werd dit boktorretje ook opgemerkt aan de westrand van Brussel, nl. op de Scheutboshoogte te Sint-Jans-Molenbeek: 1 ex. op 10.vi.2016 en 1 ex. op 19.vi.2016, ook weer op jonge essen (leg. Willy Troukens).

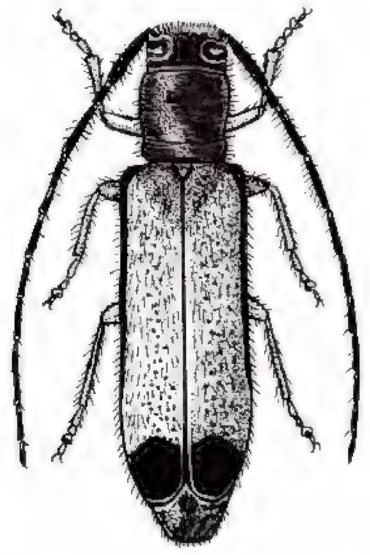

Fig. 13a. *Tetrops starkii* Chevrolat, 1859.

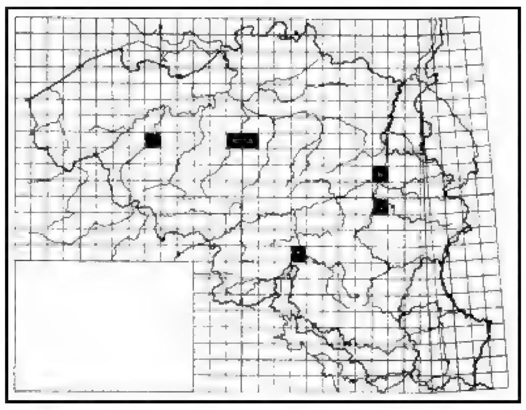

Fig. 13b. Vindplaatsen van *Tetrops starkii* Chevrolat, 1859 in België.

Dankwoord

Het schrijven van dit artikel was mogelijk dankzij gegevens en informatiebronnen, ons vriendelijk bezorgd door de volgende personen: Guido Bonamie (Nevele-Merendree), Celia Boone (ULB, Brussel), Luc Crevecoeur (Genk), Roland Deledicque (Laken-Brussel), Eric De Tré (WID, Denderleeuw), Remi Guinez (Vorst-Brussel), Stéphane Hanot (KMMA, Tervuren), Stefan Kerkhof (KBIN, Brussel), Jean-Michel Lempereur (Falisolle), Pol Limbourg (KBIN, Brussel), Marc Lodewijckx (Stabroek), Nicole Maes (KBIN, Brussel), Eric Meuris (Gentbrugge), Bernard Misonne (Tervuren), René Pletinck (Hamme, OV), Nils Préat (ULB, Brussel) en Pierpaolo Rapuzzi (Prepotto, Italië). Hartelijk dank! Voor de verspreidingskaarten werd bovendien ook dankbaar gebruik gemaakt van alle gegevens uit Waarnemingen.be.

De boktorgegevens uit Oudergem, vermeld in dit artikel, zijn afkomstig uit het inventarisatieverslag van "Objectief 1000". Dit project was bedoeld om de insectenrijkdom van de Botanische Tuin Jean Massart te onderzoeken. Het veldwerk hiervoor genoot de logistieke steun en sponsoring van Leefmilieu Brussel. Het past dan ook om een speciaal dankwoordje te richten aan mevr. Céline Fremault (Brussels minister voor Leefmilieu), dhr. Olivier Beck (projectleider) en dhr. Guy Rotsaert voor de nodige vergunningen. Wij zijn ook veel dank verschuldigd aan het personeel van de Botanische Tuin, vooral aan dhr. Thierry Bruffaerts (site-verantwoordelijke van Leefmilieu Brussel) en dhr. Jean Vermander (Université libre de Bruxelles) voor hun enthousiaste medewerking aan dit project.

Bibliografie

Boone C. K., Grégoire J.-C., Drumont A. 2015. Cerambycidae attracted to semiochemicals used as lures for *Monachamus* spp. in the Sonion Forest, Brussels-Capital Region, Belgium (Insecta, Coleoptera). — *Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie* **151**: 122–133.

Drumont A., Baugnée J.-Y. & Minet G. 2012. Note sur la présence en Belgique de *Tetrops starkii* Chevrolat, 1859 (Coleoptera, Cerambycidae, Lamiinae). — *Lambillionea* **CXII**(2): 167–170.

Drumont A., Kerkhof S. & Grootaert P. 2011. *Saproxylic beetles from Belgium, online distribution maps of species* (*Coleoptera*). — World Wide Web electronic publication (http://projects.biodiversity.be/beetles/).

du Chatenet G. 2000. *Coléoptères phytophages d'Europe*. — N.A.P. Editions, Vitry-sur-Seine (F).

Gerend R. & Meyer M. 2007. *Leiopus femoratus* Fairmaire, 1859, ein für Mitteleuropa neuer Bockkäfer in Luxemburg und im Saarland (Coleoptera: Cerambycidae). — *Mitteilungen der Arbeitsgemeinschaft rheinischer Koleopterologen* **17**(1–2): 7–13.

Harde K. W. & Severa F. 1982. *Thieme's kevergids*. — W. J. Thieme & Cie, Zutphen.

Muylaert A. 1984. *Fauna van België. Boktorren* (*Cerambycidae*). — Vermogen van het Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, Brussel.

Sama G. 2013. Coleoptera, Cerambycidae. – In: Audisio P. (Ed.). *Fauna Europaea, Coleoptera, version 2.6.2*. — www.faunaeur.org. (bezocht 20.ii.2016).

Theunissen A. P. J. A. & Jansen R. P. 2009. Noordwestelijke areaaluitbreiding van de kleine nevelvlekboktor *Leiopus femoratus* (Coleoptera: Cerambycidae). — *Entomologische Berichten* **69**(1): 13–15.

Trautner J., Geigenmüller K. & Bense U. 1989. *Käfer beobachten, bestimmen*. — Verlag J. Neumann-Neudamm, Melsungen.

Troukens W. 2007. De boktorren uit de collectie Remi Guinez (Coleoptera: Cerambycidae). — *Phegea* **35**(1): 37–39.

Troukens W. 2007. Boktorren (Cerambycidae) aan de westrand van Brussel. — *Phegea* **35**(2): 72–80.

Van Malderen M. 2006. *Leiopus femoratus* Fairmaire, 1859, een nieuwe soort voor de Belgische fauna? (Coleoptera, Cerambycidae, Lamiinae). — *Bulletin van de Koninklijke Belgische Vereniging voor Entomologie* **142**: 37–38.

Vorst O. 2010. Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera). — *Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging* **11**.

Waarnemingen.be. Cerambycidae. (bezocht op 20.iii.2016)

Zahradnik J. 2010. *Illustriertes Lexikon der Käfer*. — Dörfler Verlag, Eggolsheim.

 ISSN 0771-5277

Field report and description of a new individual form of *Carabus* (*Chrysocarabus*) *auronitens* ssp. *auronitens* (Coleoptera: Carabidae)

Ief (Yves) Peeters

Abstract. A new individual form of *Carabus* (*Chrysocarabus*) *auronitens* ssp. *auronitens* (Coleoptera: Carabidae). The author makes a concise field report and describes a new individual form of *Carabus* (*Chrysocarabus*) *auronitens* ssp. *auronitens* and some particularities about the nominate species, other individual forms and the habitat in Normandy, France.

Samenvatting. De auteur omschrijft kort en bondig de biotoop en beschrijft een nieuwe individuele vorm van *Carabus* (*Chrysocarabus*) *auronitens* ssp. *auronitens* (Coleoptera: Carabidae) en een aantal bijzonderheden over de nominaatvorm, andere individuele vormen en de habitat in Normandië, Frankrijk.

Résumé. L'auteur fait un rapport succinct sur le terrain et décrit une nouvelle forme individuelle de *Carabus* (*Chrysocarabus*) *auronitens* ssp. *auronitens* (Coleoptera : Carabidae), ainsi que quelques particularités concernant l'espèce nominative et l'habitat en Normandie, France.

Keywords: *Carabus* – *Chrysocarabus* – *auronitens* – *normannensis* – Individual form – Normandy.

Peeters Ief: Europalaan 102 b 2, 3650 Dilsen-Stokkem, Belgium. ief.peeters@outlook.com.

Introduction

The forests of the French Orne region and the immediate surroundings are home to a race of *Carabus auronitens* Fabricius, 1792 that differs significantly from the typical form, and this counts especially for the female specimens. This natio[1] was named *normannensis* by Sirguey in 1931. Furthermore, natio *normannensis* displays an obvious disposition towards individual colour variations. Other populations which show this high tendency towards hyperchromatism, melanisation, cupreonisation and hypochromatism can be found in the region of Neupré (Liège, Belgium) and in the Finistère and Côtes-du-Nord region in Bretagne (France).

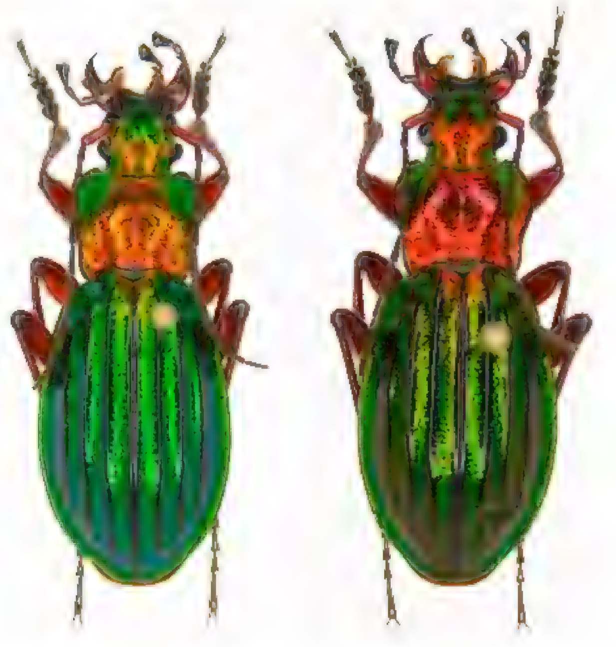

Fig. 1: *Carabus* (*Chrysocarabus*) *auronitens* ssp *auronitens* (natio *normannensis* Sirguey, 1931); France, Normandie, Forêt d'Ecouves, v–vi.2016, leg. & coll. I. Peeters © I. Peeters.

The Ecouves forest extends over 15,000 hectares, in a varied and hilly landscape and culminates at 417 m above sea level, the highest point in Normandy. The forest and satellite woodlands consist mainly of old spruce, pine, oak and beech. My field report is restricted to the eastern parts of the Ecouves forest, where in May and June 2016 I placed pitfalls in four different locations. Those specific biotopes were quite humid and shady, with a serious amount of undergrowth, as depicted in the photos in figs. 2 and 3.

Carabus auronitens can be considered as a rather stenotopical forest species, and within its distribution area it more or less seems to avoid pine and spruce forests, as well as oak forests. In the Orne region, the natio *normannensis* prefers rather humid, deciduous forest where beech trees (*Fagus*) are abundant and the humus layers rich. However, in one of the four investigated areas poplars (*Populus*) are dominant, and in combination with an undergrowth consisting mainly of stinging nettle (*Urtica*). Natio *normannensis* was also found here, in this less typical biotope, and as expected in much smaller numbers in comparison to the three other spots.

In the Orne region, natio *normannensis* becomes active during the first warm days of April, but does not hesitate to disappear again when the temperatures plummet. Despite the fact that it is mainly a nocturnal species, the species typica shows an average of 30–45% diurnal activity during the reproduction period (Thiele & Weber 1968). I encountered two specimens walking around during daytime. Taking all of this into account, it seemed preferable pitfalls should be placed during the peak moments, e.g. mid May to mid June. So on the 5th of May I left Belgium to place pitfalls in the eastern part of the Ecouves forest, and I would return on the 6th of June to collect them. However, May 2016 turned out to be a rather cold month, especially during the night, when temperatures were almost hitting the freezing point! Fearing the worst, I was very happy to find out that by the end of that month the conditions during the night picked up again.

[1] Natio: a group of individual specimens of the same subspecies which are geographically isolated from one another. Those specimens display a difference in morphological features that separates them from an other natio of that same subspecies.

Figs. 2–3. Habitats in the Forêt d'Ecouves, dept. Ornes, Normandie, France, May 2016, © I. Peeters.

Within the natio *normannensis* range, four principal types of individual forms [2] can be encountered: hyperchromatism, hypochromatism, cupreonisation and melanisation and, in very rare cases, a combination of two or more.

Hyperchromatism: excessive pigmentation, ranging from slightly coppery red to an almost dark purple.

Hypochromatism: lack of pigmentation, in particular the colour red. The colour of hypochromatic specimens ranges from bright green to darkish blue.

Cupreonisation: metallic/bronze overall shine, of genetic origin, ranging from a greenish blue colour up to a dark maroon.

Melanisation: two different variations, e.g. holomelanisation (head, pronotum and elytra are very darkened) and hemimelanisation (head and pronotum keep the colour of the species typica, elytra very darkened).

On the 6th of June I returned to empty and collect the pitfalls and about 10% of the traps was destroyed by wildlife (foxes, deer, wild boars, …), as they get drawn by the smell of wine vinegar and salt (attractant). Two of the four habitats yielded a less than expected number of individual forms (less than 4%). However, the presence of individual forms was more abundant at the two other localities, with an average of 18%.

Following individual forms of *Carabus* (*Chrysocarabus*) *auronitens* ssp *auronitens* (natio *normannensis* Sirguey, 1931) were collected by the author between 5.v.2016 and 6.vi.2016 in the Ecouves forest.

[2] Individual form: the result of (a) genetic combination(s) or mutation – mostly caused by inbreeding and/or geographical and meteorological conditions.

 ISSN 0771-5277

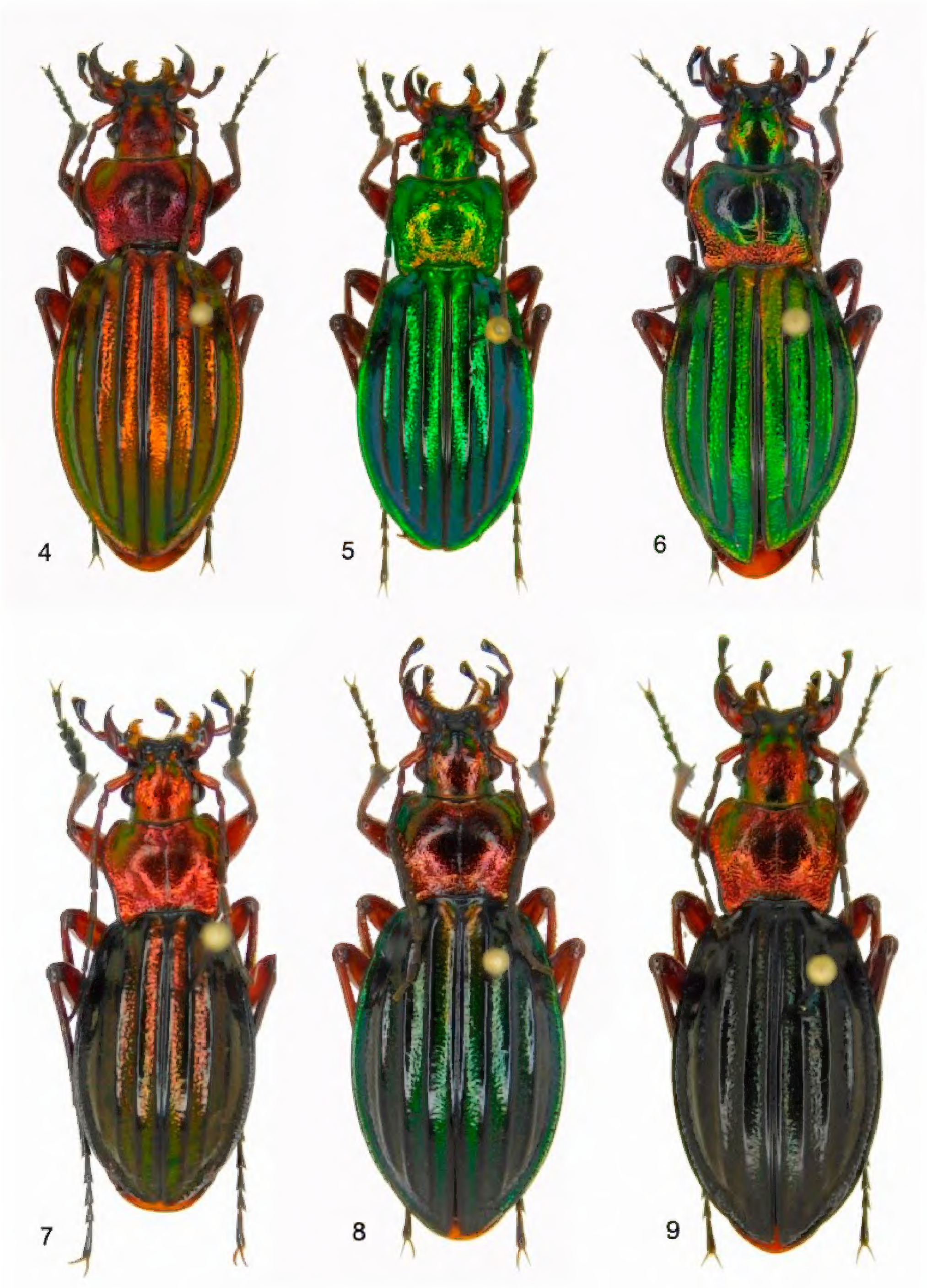

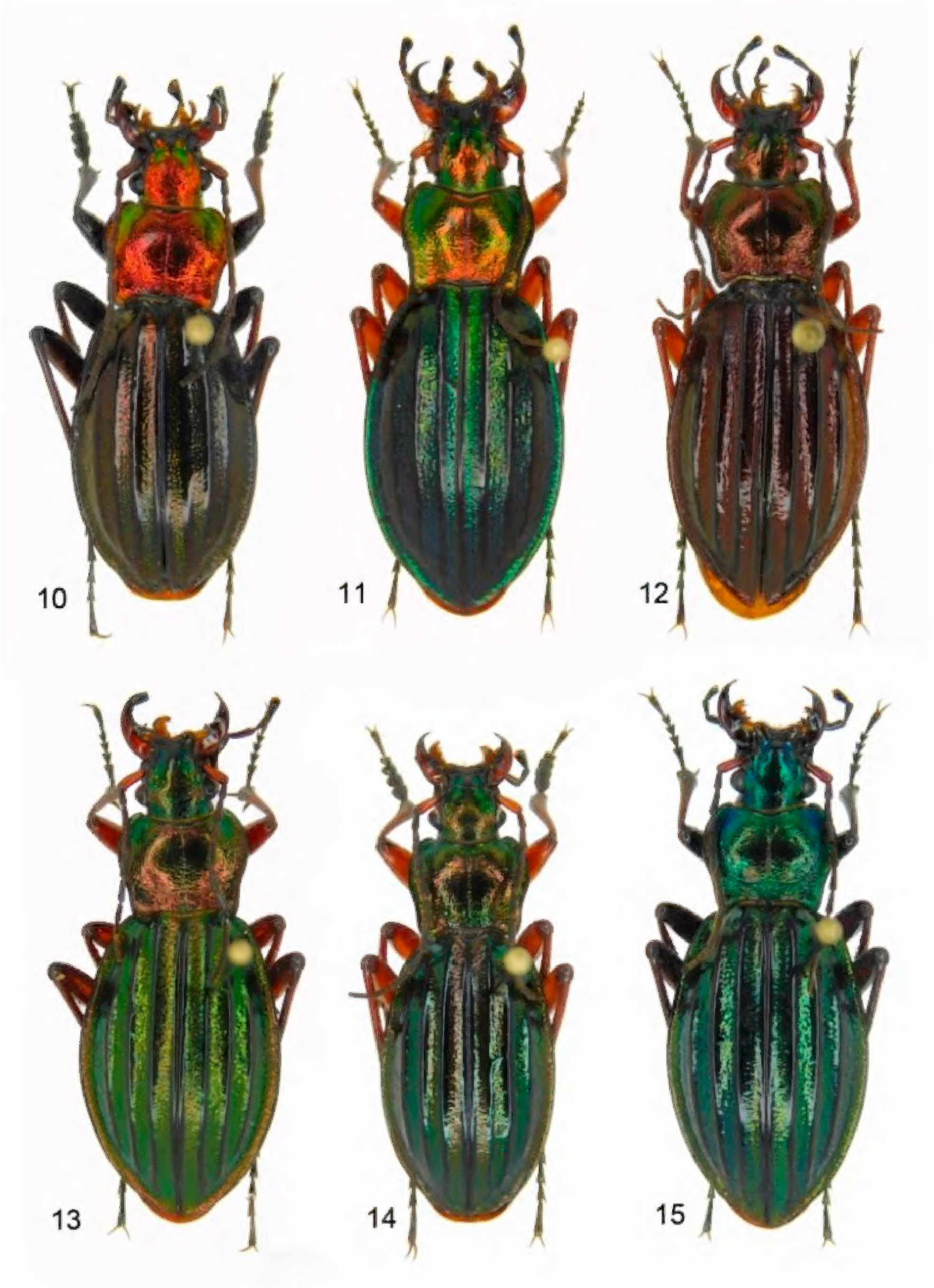

- ***aurea*** Sirguey, 1931: pronotum darkish red, elytra gold/reddish. A rather common form (Fig. 4);

- ***viridicollis*** Sirguey, 1931: head, pronotum and elytra green. According to Lasalle it's a very rare individual form (Fig. 5);

- ***deledicquei*** Culot, 1981: substantial melanisation (black) of the pronotum. Rare (Fig. 6);

- ***charlottae*** Venet, 1926: partial hemimelanisation in combination with hyperchromatism: Head and pronotum red, and a black/red luster on the elytra. Rather rare (Fig. 7);

- ***gervaisi*** Le Moult, 1913: hemimelanisation, with a black luster on the elytra, but the green shines through. Seems to be rather common (Fig 8);

- ***letacqi*** Antoine, 1919: head and pronotum fiery red, and the elytra display a black hemimelanisation. Locally not rare (Fig. 9);

- ***bourgini*** Balazuc, 1946 × ***letaqi*** Antoine, 1919: natural hybrid, displaying perfectly black tibiae and femora in combination with hemimelanisation. Not a post-mortem alteration. Thus far the only specimen found by the author (Fig. 10);

- ***marginatus*** Sirguey, 1931: hemimelanisation. Elytra are black with green edges. This specimen shows a partial hemimelanisation of the elytra. Very rare in the natio *normannensis* (Fig. 11);

- ***cauvini*** Sirguey, 1931: apparently the equivalent of the ssp. *cupreonitens*, endemic tot the Cérisy forest in the Calvados region. Overall a very rare individual form. This specimen (Fig. 12) displays a combination of cupreonisation and hyperchromatism;

- ***cauvini*** Sirguey, 1931: cupreonisation. The specimen depicted in Fig. 13 shows a more greenish/coppery shine, whereas the specimen in Fig. 14 is an intermediate form between *cauvini* and *tourteaui*;

- ***tourteaui*** Sirguey, 1931 × ***bourgini*** Balazuc, 1946: cupreonisation. The form *tourteaui* is to be considered as an "unclouded" *cauvini*. All over greenish with the distinctive shine of cupreonisation. This specimen also features black tibiae and femora, and is a natural hybrid between the individual forms *tourteaui* and *bourgini* (Fig. 15). First specimen found until now by the author.

During the examination of the groundbeetles caught, my eye fell upon a specimen which displayed a very distinct colour aberration (Fig. 16), unmistakably an overall cupreonisation, combined with a perfect and complete hemimelanisation of the elytra; the head and pronotum display a greenish/cupreous shine while the elytra are perfectly black.

Fig. 15. *Carabus* (*Chrysocarabus*) *auronitens* ssp. *auronitens* forma *ivani* nova, Holotype, France, Orne, Forêt d'Ecouves, 5.v–6.vi.2016, leg. & coll. I. Peeters, © I. Peeters.

The International Code of Zoological Nomenclature only acknowledges species and subspecies, but does not admit natio, aberration and individual forms. However, it is my humble opinion that a thorough pursuit concerning the nomenclature of individual forms of the genus *Carabus* contributes to the knowledge, taxonomy as well as mutual understanding between carabologists – professionals or amateurs – worldwide. As an illustration to support my idea I would like to bring up the fact that similar specimens (cupreonisation/hemimelanisation) are known, and amongst colleagues the term "cauvitacqi" (*cauvini* × *letacqi*) is used to facilitate communication. Therefore I will name this individual form *ivani*, dedicated to my father.

***Carabus* (*Chrysocarabus*) *auronitens* ssp. *auronitens* forma *ivani* nova**

Holotype : 1♂, 23 mm, France, Orne, Forêt d'Ecouves, 5.v–6.vi.2016, leg. & coll. I. Peeters.

Acknowledgement

A special word of gratitude goes out to my friend P. Stefani, with whom I have already spent some very interesting collection trips, domestic and abroad. I also wish to thank my father, Ivan Peeters, without whom I might not have developed such an interest in nature and wildlife, T. Laurenta for reviewing the English and W. De Prins for the valuable advice.

Reference

Thiele H. U. & Weber F. 1968. Tagesrhythmen der Aktivität bei Carabiden. — *Oecologia* **1**(4): 315–355.

Rechtzetting: Gevlamde vlinder (*Endromis versicolora*) (Lepidoptera: Endromidae) toch niet op Oost-Vlaamse soortenlijst

Volgens Sierens *et al*. (2010: 142) bevindt zich in de museumcollectie van het KINA in Gent een vrouwtje van de Gevlamde vlinder (*Endromis versicolora*) uit Berlare (maart 1910). Dit exemplaar werd beschouwd als een bewijs dat de Gevlamde vlinder ooit in Oost-Vlaanderen voorkwam en dit gegeven werd ook als zodanig opgenomen in de nieuwe versie van de *Catalogue of the Lepidoptera of Belgium* (De Prins 2016, te downloaden op http://www.phegea.org/Documents/CatalogueBelgianLepidoptera_2016.pdf).

Bij een recent werkbezoek aan de collectie-Malfliet in het KINA merkte Hugo Van Doorslaer terecht op dat het etiket echter niet 'Berlare' als vindplaats vermeldt, maar 'Berlijn' (pers. comm.). De eerdere verwarring was ontstaan omdat het handschrift vrij moeilijk leesbaar was en omdat veruit de meeste exemplaren van de collectie afkomstig zijn uit de onmiddellijke omgeving van Gent en Destelbergen, gelegen op de weg tussen Gent en Berlare. De Gevlamde vlinder dient weer geschrapt te worden van de (historische) Oost-Vlaamse soortenlijst.

Tom Sierens

Referentie

Sierens T., Sierens D., Van de Kerckhove O., Van Opstaele M. & Kindts B.: De macro-nachtvlinderfauna (Lepidoptera) van Zandig-Vlaanderen tussen Brugge en Gent en van de Scheldepolders in het Meetjesland (1969/1983–2010). — *Phegea* **38**(4): 129–142.

First record of *Danaus chrysippus* from the Island of Sími (Symi), SE Aegean, Greece (Lepidoptera: Nymphalidae, Danainae)

Christos J. Galanos

Abstract. The presence of *Danaus chrysippus* (Linnaeus, 1758) is documented for the first time from the Greek island of Simi. On account of this observation, the distribution of that species in Europe and the Mediterranean Basin, specifically in Greece and the Dodecanese Island Complex, as well as the total number of observed butterfly species of the Sími Island are discussed.

Samenvatting. Het voorkomen van *Danaus chrysippus* (Linnaeus, 1758) op het Griekse eiland Sími wordt voor de eerste maal gedocumenteerd. De verspreiding van deze soort in Europa en het Middellandse Zeegebied, meer bepaald in Griekenland en de eilanden van de Dodekanesos, alsook het totaal aantal waargenomen vlindersoorten op Sími worden besproken.

Résumé. La présence de *Danaus chrysippus* (Linnaeus, 1758) est documentée pour la première fois de l'île grecque de Sími. La répartition de cette espèce en Europe et la région méditerranéenne, et plus précis en Grece et les îles du Dodekanèse, ainsi que le nombre d'espèces de papillons sur l'île de Sími sont discutés.

Key words: Greece – Dhodhekánisa (= Dodecanese) Islands – Sími Island Lepidoptera – Danainae – Faunistics.

Galanos C. J.: Parodos Filerimou, GR-85101 Rhodes (Ialisos), Greece. galanosx@gmail.com

Introduction

Danaus chrysippus (Linnaeus, 1758) is a wide-ranging migrant species belonging to Danainae, a subfamily of Nymphalidae. It is a polyvoltine, polyphagous species, the larvae of which feed on plants which contain cardenolides, especially Asclepiadaceae, Apocynaceae and Moraceae. The species prefers bushy, rocky and coastal places, usually near gardens and cultivated areas (Pisciotta *et al*. 2008). It is widespread in the North African coastal regions (western Morocco, northern Algeria and Tunisia) and from there it has colonised coastal areas of the Canary Islands, southern Spain (where the first European population was found in 1980), southern France, Corsica, Sardinia, Sicily, Italy, Malta, Serbia, Montenegro, Croatia, Albania, Turkey, Cyprus and Greece (Perković 2006, Baytas 2007, Pisciotta 2008, Pamperis 2009). Concerning the distribution of *Danaus chrysippus* in Greece, it has been reported mainly from the western coastal country (Ionian Islands, Epirus, Sterea Hellas, Peloponnese Peninsula, Attiki), while concerning the Aegean Sea region, it has been reported from Hios, Samos, Iraklia and Kriti Islands. On the Islands of the Dodecanese Complex it has been reported so far from Astipalea, Kos, Nisiros, Tilos and Rodos (Pamperis 2009, Cuvelier & Mølgaard 2014, Galanos 2016).

According to the literature (Koutsaftikis 1974, Olivier 1991, 1994, Galanos 2016, Pamperis 2009, Cuvelier *et al*. 2014) the presence of *Danaus chrysippus* (Linnaeus, 1758) on the island of Sími (fig. 1) has never been reported. This is the first ever known record of that species from this particular island. This unmistakable species was identifieded during field observations of live material, as well as on a voucher photograph of the butterfly from the locality where it was observed. No specimens were collected.

Fig. 1. Geographical position of the Dhodhekánisa Islands of Sími in the SE Aegean Sea.

First record of Danaus chrysippus from Simi Island

During a field research that was carried out by the author on 16 October 2016, two fresh individuals of *Danaus chrysippus* were observed, and one of them (fig. 2) was photographed near the harbour, around the settlements of Gialós and Haráni near sea level. The butterflies were observed near the sea, flying, feeding and resting on ornamental flowers, such as *Lantana camara* L., *Mirabilis jalapa* L., as well as on dry grasses, such as *Heliotropium* subsp. *hirsutissimum* Grauer, etc. During this particular visit the other butterfly species observed were: *Pieris brassicae* (Linnaeus, 1758), *P. rapae* (Linnaeus, 1758), *Cacyreus marshalli* Butler, 1898, *Colias croceus* (Fourcroy, 1785), *Maniola telmessia* (Zeller, 1847), *Muschampia proto* (Ochsenheimer, 1808), *Vanessa atalanta* (Linnaeus, 1758), *V. cardui* (Linnaeus, 1758) and *Ypthima asterope* (Klug, 1832).

Fig. 2. *Danaus chrysippus*, Sími, Gialós, Harani settlement, sea level - 20 m, 16.x.2016 © C. J. Galanos.

Conclusions

On the basis of the above data the total number of species recorded so far from Sími Island amounts to 39. Concerning the number of species per island and its percentage to the total of 63 species for the butterfly fauna of the Dhodhekánisa Complex as a whole, as well as the area in km² of each one Island of the particular region are given in detail in Galanos (2016). It must be noted that further investigations are needed on the islands of the Dodecanese Complex in early spring and autumn as there are very few published records from these periods.

Acknowledgements

The author gratefully acknowledge the General Directorate for the Protection and Development of Forests and the Rural Environment, of Ministry of Reconstruction, Production, Environment and Energy, for obtaining permission with reference number: 133714/3689 for the year 2016, allowing the particular research, both of the flora and fauna, especially in protected areas of the European Network "Natura 2000", of the Dodecanese Island Complex. The author wishes to thank also the following persons: L. Pamperis for his critical comments and valuable advice, the Director of the Dodecanese Forestry Directorate, K. Balatsouka, for her support of the project and J. G. Coutsis and W. De Prins for editing this endeavour.

References

Baytas A. 2007. *A field guide to the butterflies of Turkey*. — NTV Yayinlari, Istanbul, 218 pp.

Cuvelier S. & Mølgaard M. S. 2014. *Butterflies and Skippers in the Dodecanese Islands* (*Greece*): *new data and an update on their distribution* (*Lepidoptera: Hesperioidea & Papilionoidea*) – *Revision of 14.xii.2014*. — Online report available at www.phegea.org/Dagvlinders/Dodekanesos.htm.

Galanos C. J. 2016. Butterflies and Skippers of the South East Aegean Island of Hálki, Dhodhekánisa (= Dodecanese) Island Complex, Greece, representing 16 first records for the island. First record of *Cacyreus marshalli* from the Greek Island of Sími. An update of the Butterfly and Skipper Fauna of the Greek Island of Rhodos (Lepidoptera: Papilionoidea & Hesperioidea). — *Phegea* **44**(3): 80–87.

Koutsaftikis A. 1974. Die Lepidopterenfauna der ostägäischen Insel Simi. — *Annales Musei Goulandris* **2**: 93–98.

Olivier A. 1991. The butterflies of the Greek island of Sími (Lepidoptera: Hesperioidea & Papilionoidea). — *Phegea* **19**(2): 63–70.

Olivier A. 1994. New data on the butterflies of the Greek island of Sími (Lepidoptera: Hesperioidea & Papilionoidea). — *Phegea* **22**(3): 85–88.

Pamperis L. N. 2009. *The butterflies of Greece. Second Edition revised and enlarged*. — Editions Pamperis, Athens, 766 pp.

Perković D. 2006. *Danaus chrysippus* (Linnaeus, 1758) (Lepidoptera, Nymphalidae, Danainae), a new species in the fauna of Croatia. — *Natura Croatica* **15**(1–2): 61–64.

Pisciotta S., Zito P. & Sajeva M. 2008. *Danaus chrysippus* (Linnaeus, 1758) (Lepidoptera Nymphalidae) larvae feeding on *Caralluma europaea* (Guss.) N.E.Br. (Asclepiadaceae) in Lampedusa Island. — *Naturalista Siciliano* **32**: 241–251.